

MARK TWAIN VE TANPINAR'DAN ÂDEM VE HAVVA HİKÂYELEİRİ*

*Hülya ÜRKMEZ***

ÖZET

Birbirlerini anlamak/anlatmak isteyen kadın ve erkeğin başvurdukları ilk ve en çekici kaynak olan Âdem'le Havva, semavi dinlerin birçok ortak konusundan biridir. İlk insan ve ilk peygamber olan Hz. Âdem ve ona eş olarak Havva'nın yaratılması, cennetten çıkarılmalarına sebep olan “yasak ağaç/ yasak meyve”, cennetten kovulmaları, yeryüzündeki hayatın başlangıcı, birçok eserde işlenmiştir. Resim, heykel, minyatür gibi plâstik sanatlarda ve edebiyatta sık kullanılan ve sevilen bir konudur.

Bu çalışmada, Mark Twain'in “Âdem'in Güncesi”, “Havva'nın Güncesi” ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın “Âdem'le Havva” hikâyesi incelenmiştir. Sevginin oluşması, ilk çift olma konusunda kendi tasarrufları ve yorumlarıyla kadın-erkek ilişkisini ele almışlardır. Çalışmada amaç İlahî dinlerdeki kıssalara uygunluğu tespitten çok, insan çifti arasındaki birbirini anlama çabalarının yazarlardaki görüntülerini vermektir. Eserler yaratılış hikâyesini yeniden anlatma değil birer edebî ürün olduklarından yazarların kendi tasarrufları ve yorumları söz konusudur.

Eserler Cennet, Havva'nın Yaratılması, Bilgiyle Donatılma, Yasak Ağaç, Cennet'ten Kovulma ve Âdem'le Havva Olabilme alt başlıkları altında incelenmiştir. Sonuçta her iki yazarda da ilk insan ve eşine duyulan büyük ilgi görülür. Havva'nın Âdem üzerindeki etkisinde yoğunlaşırlar. Havva'da değişimler olsa da asıl etkilenen, değişen Âdem'dir. Kadın ve erkeğin birbirini anlama çabası geçmişte olduğu gibi bugün de devam etmektedir. İnsanoğlu var olduğu sürece de devam edeceğinden sanatçılar için Âdem'le Havva başvurulan zengin bir kaynak olacaktır.

Anahtar Kelimeler: yasak ağaç, Âdem ve Havva, Tanpınar, Mark Twain

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

**Arş. Gör. Dr. Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: hurkmez@sakarya.edu.tr

THE TALES OF ADAM AND EVE FROM BY MARK TWAIN AND TANPINAR

ABSTRACT

Adam and Eve –who are the very first and the most attractive source that man and women, who would like to understand/depict each other, apply –are one of the common themes for many divine religions. Adam as the first man and the first prophet and creation of Eve as his wife, “forbidden tree/fruit” that leads to Man’s Fall from the Garden of Eden and the origin of life on Earth have been mentioned in so many works. It is such a commonly used and loved theme in plastic arts such as painting, sculpting, miniatures, etc. And literature.

In this article, Mark Twain’s “Extracts From Adam’s Diary” and “Eve’s Diary” and Ahmet Hamdi Tanpınar’s “Âdem and Eve” tale have been examined. They dealt with men and women relationship with reference to the formation of love, their own amendments and comments in becoming the first couple. The objective of this study is to give the efforts of human couple’s understanding each other in authors’ images rather than identifying their compatibility with the tales in Divine religions. As these are literary works, they are not retells of the tale of Genesis and the authors’ own changes and comments are matters of question.

The pieces have been examined under the subtitles of Garden of Eden, Creation of Eve, Being Equipped with Knowledge, Forbidden Tree, Fall from Eden, Being Able to be Adam and Eve. As a result, both of the two writers’ great interest felt for the first man his wife is observed. They focus on Eve’s effect on Adam. Even if there are some changes on Eve, mostly affected or changed one is Adam. The efforts of men and women to understand one another continue today as they continued in the past. Since this will last as long as the mankind exists. Adam and Eve will be a rich source that is appealed by artists.

Key Words: Forbidden tree, Adam and Eve, Tanpınar, Mark Twain

Giriş

İnsanlık tarihinde ilk insan ve eşinin yaratılışı merak edilen, tartışılan konuların başındadır. Bunu bir çift/aile olmaları izler. İnsanlığın başlangıcı olması ve hayat içinde kadın-erkek arasındaki derin ilişkiyi göstermesi bakımından önemlidir. Ayrı düşünemeyen, birbirini tamamlayan, birbirinin varlık sebebi olan kadın ve erkeğin birbirlerinin mizaçlarını anlamada ilgi duyulan hikâyesidir Âdem ve Havva. İnsanlar karşı cinsi anlayabilmek/anlatabilmek için onların yaratılış hikâyelerine sık sık başvururlar. Dünya üzerindeki tüm insanları ilgilendiren evrensel bir konu olduğundan hemen bütün toplumların kültürlerinde ve inanç sistemlerinde yer almıştır. İnsanların kendilerini tanımaları özellikle karşı cinsi tanımaları, tanımlamaları konusunda başvurulan ilk ve en zengin kaynaktır. İnsan söz konusu olduğunda ilk örnek olarak hep Âdem’le Havva’ya dönülmüş ve dönlülecektir.

Tüm insanları ilgilendirmesi, kadın ve erkeğin birbirlerini tanımaları bakımından ilk örnek olmaları, sanatçıları etkilemiştir. Güzel sanatların hemen her dalında, özellikle resim, heykel,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

minyatür gibi plâstik sanatlar ve edebiyatta sık kullanılan ve sevilen bir konudur. “*Türklerde taş basması halk resimlerinde ve minyatürlerde, özellikle silsilenâmelerde konuya Âdem, Havva, elma, yılan ve iblis teması ile girilmiş, Batı’da da Âdem ve Havva freskleri ve yağlıboya tabloları büyük mabedlerin ve müzelerin en değerli süsü olmuştur.*” (Meydan Larousse 1992, 82).

İlâhî dinlerden önce çeşitli toplumların mitolojilerinde ve efsanelerinde ilk insanla ilgili bilgiler bulabiliriz. Bu çalışmada İlâhî dinlerdeki Âdem ve Havva kıssaları esas alınacaktır.

“Hırslı, itibarlı, fakat başarısız bir kasaba avukatı ve esnafının oğlu olan Amerikalı yazar, Samuel Langhorne Clemens (1835-1910) on iki yaşında babasını kaybettiğinde kendisi ve ailesinin geri kalanı için çalışmak zorunda kalır. (The Norton Anthology of American Literature 1989, 11). XIX. yüzyıl ortalarında Mississippi Nehri’ndeki çocukluk yıllarının izlerini taşıyan *Huckleberry Fin’in Maceraları* (1884) ve *Tom Sawyer’in Maceraları* (1876) adlı iki romanyla tanınır. (s. 291). 1863’te bir nehir terimi olan ve “iki kulaçlık derinlik” (two fathoms deep) (Cox 1973, 291 a) veya “güvenli su” (safe water) (The Norton Anthology of American Literature 1989, 12) anlamına gelen “Mark Twain” takma adını benimser. “Mark Twain” (ikinci işaret) geminin dibe oturmaması için gerekli su derinliğini belirten bir gemici terimidir. (AnaBritannica 2005, 375).

Arsene-Onu, E. Wagenknecht’den yararlanarak verdiği bilgilerde, yazarın hayatının ilk evrelerinin aksine Olivia Langdon ile nişanlandığında Hıristiyanlıkla daha yakın bağ kurmaya başladığını belirtir. Bu coşkulu dönemde her gece İncil okuyup, dua etmektedir. Sevgilisine yazdığı mektuplarda okuduğu vaazlardan bahseder. (Wagenknecht, E. *Mark Twain The Man and His Work* 1995, 177). A. Ensor’dan aldığı bilgilerde de evlendiklerinde beraber İncil okudukları fakat bunun uzun sürmediğine yer alır. Twain mantığıyla çeliştiği için İncil’e inanmadığını söyleyecektir. (Ensor, A., *Mark Twain and the Bible* 1969, 39) “İncil, ailesinin etkisi ve belli bir noktaya kadar kendi arzusuyla hayatına ve işine nüfuz etmiştir” tir.

“*Yıllar geçtikçe, Âdem, Twain’in edebî üretiminde giderek önemi artan bir figür hâlini almıştır. Masumlar Yurtdışında, “Âdem’in Güncesinden Bölümler” ve Kaptan Stormfield’in Cenneti Ziyareti gibi eserlerde yazarın Âdem’le uğraşması temel olarak ironik ve mizahidir.*” (s. 42). “Çocukluğunda Pazar okuluna gitmesi ve erken yaşta aldığı dinî eğitim, hikâye ve skeçlerinde bazı karakterlerin oluşmasında yardımcı olmuş” tur. “Âdem’in Güncesinden Bölümler” (Extracts From Adam’s Diary) (1893) ve “Havva’nın Güncesi” (Eve’s Diary) (1905) *Âdem Günceleri* ortak adı ile de anılır. (Arsene-Onu 2012, 43).

Mehmet Kaplan’ın “bir şaheser” dediği (Kaplan 1982, 128) Ahmet Hamdi Tanpınar’ın (1901-1962) “Âdem’le Havva” hikâyesi 1948’de yayınlanır. (Tanpınar 1999, 135).

Her iki yazar da kadın ve erkek arasındaki derin ilişkiyi anlatmak için İlâhî dinlerin ortak konusu Âdem’le Havva kıssalarını kaynak alırlar. Ortaya konulan eserlerde amaç dinî hikâyeyi yeniden anlatmaktan çok kadın ve erkek arasındaki ilişkiyi vermek olduğundan bu ana kaynaktan değiştirme, ekleme ve çıkarmalar olmuştur. Çalışmada amaç kıssalara sadık kalıp kalınmadığını tespitten ziyade konuyu ele alış şekilleri, ağırlık verdikleri noktalar ve yorumlarıdır. Üç hikâyenin de çıkış noktası Havva’nın yaratılmasıdır.

Mark Twain’in “Âdem’in Güncesi” erkeğin; “Havva’nın Güncesi” kadının; Tanpınar’ın “Âdem’le Havva” sı üçüncü şahsın ağzından anlatılır. Böylece hem kadın hem erkek hem de tarafsız bir bakış açısıyla kadın ve erkeğin birbirini anlama çalışmaları görülür. Her iki yazarda da yoğunluk kadını anlama üzerinedir.

“Âdem’in Güncesi”nde olaylar Havva’nın yaratılmasıyla başlayıp Âdem’in onu anlamaya çalışması, yaşanan anlaşmazlıklar, yasak meyvenin yenmesi ve düşüş, bir yıl sonra Kabil’in, yaklaşık iki yıl sonra Habil’in doğuşuyla devam eder. On yıl sonraya atlanır. Artık oğullarının yanında kızları da vardır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

“Havva’nın Güncesi” Havva’nın yaratılmasıyla başlar. Âdem’i tanımaya çalışması ve yaşadıkları anlaşmazlıklar, Havva’nın yaptığı deneyler ve keşiflere geniş yer verilir. Yasak meyve motifine yer verilmeden “Düşüşten Sonra” ya geçilir. Kabil, Habil ve diğer çocuklarının doğumları gibi yeryüzündeki hayatlarına yer verilmeden kırk yıl sonraya atlanır.

Olayların akışında zaman açısından bazı tutarsızlıklar olmakla beraber birbirini tamamlayan iki eserdir.

“Âdem’le Havva”da, Havva’nın yaratılması, Âdem’in hayreti ve onu anlamaya çalışması geniş bir şekilde ele alınır. Yasak meyve anılmadan birbirlerini bilmeleri sonucu “siyah yuvarlak” ta “kader”i tanımaları anlatılır. Diğer iki hikâyeden farklı olarak gönderildikleri dünya tüm halleriyle onlara gösterilir. Cennetten çıkarılma anı geniş yer tutar. Hikâye Âdem’le Havva’nın aynı ayrı yerlere düşmeleri ve birbirlerini aramaya başlamalarıyla son bulur.

*Âdem’in Güncesi*¹ pazar günü ile başlar. Pazartesi, salı, çarşamba diye sıralanan günce bazı günler atlanarak devam eder. Atlayışlar on gün sonraya, bir yıl sonraya döner. Üç ay sonra pazar, beş ay sonra pazar gibi zaman zaman günlere yer verilse de on yıl sonraya atlanarak son bulur.

Pazar günü başlayan güncede, pazar günü yaşananlar verilmeden “uyandığında yalnız olmadığını” öğreniriz. “Uzun saçlı bir yaratık yanında belirmiş” tir. “Derin uyku” ya daldığı sırada başına bir şeyler gelmiş olabileceğini sol yanındaki yara izinden anlar. Acı duymamıştır ama “yeni yaratık” ın daha ilk ortaya çıkışıyla böyle bir yara izi bırakmasını, ileride onu pek de mutlu olayların beklemediği şeklinde yorumlar. Yanında başka birisinin bulunmasına alışık olmadığından sürekli çevresinde dolaşmasından rahatsızdır. Kendileri için “biz” ifadesini kullanan Âdem, buna şaşırır ve kızar. “Yeni yaratık” hep böyle dediği için “biz” sözünü kullanmıştır. Âdem onun sürekli konuşmasından, her gördüğü nesneye ad takmasından şikâyetçidir (s. 11). Yakınında yaşadıkları ve Âdem’in çok sevdiği çağlayana “Niagara” adını takar, bunu da “öyle bir görünüşü olduğu için” yaptığını söyler. “Yeni yaratık” ondan önce davranıp, verdiği adı hep aynı nedenle açıkladığı için Âdem artık hiçbir şeye ad takamaz olur.

Havva’nın ad koyma işini engelleyemez. Mantiği da ona ters düşmüştür. Âdem, yaşadıkları yere “müzik gibi akıcı” güzel bir ad bulmuştur: (s. 12). “Cennet Bahçesi”. Bunu gizliden gizliye kullanır. Yeni yaratık ise ormanları, kayaları, kırları ile bu yerin bir bahçeye değil de “park” a benzediğini ileri sürerek “Niagara Çağlayanı Parkı” adını verir. Burasını bir park olarak gördüğünden “Çimenlere Basmak Yasaktır” gibi bazı kurallar koyar. Âdem için artık yaşamın tadı tuzu kalmamıştır.

Âdem, Havva’ ın çok meyve yediğini, böyle giderse yakında meyve kıtlığı çekeceklerini söyleyerek gelecek olaylara zemin hazırlar. Bir süre sonra onu “yasak ağacın elmaları” nı düşürmeye çalışırken “suçüstü” yakalar. Ertesi gün, “yeni yaratık” adının “Havva” olduğunu, söyleyerek kendisine bu adla seslenilmesini ister. Âdem, zaten peşini hiç bırakmadığından bunun gereksiz olduğunu düşünür. “Yeni yaratık” bir de kendisinin “dişi” olduğunu söylemiştir ama bu da onu hiç ilgilendirmez.

Havva, çevreye seyredilecek, hayranlık duyulacak güzellikler olarak bakarken Âdem yarar sağlayıp sağlamadığıyla ilgilenir. Havva’nın ısrarlarından, hareketlerini kısıtlamaya çalışmasından usanır ve kaçır. Fakat Havva, “kendisine alıştırdığı kurt” la onun yerini bulur. Onunla geri dönmek zorunda kalır. Havva etrafı anlamaya çalışırken, arslan kaplan diye adlandırılan hayvanların diş yapılarının birbirlerini yemeyi gerektirecek türden olmasına rağmen neden birbirlerini yemediklerini sorgular. Âdem birbirlerini yemelerinin “ölüm” denen şeyi doğuracağını söyler. (s.

¹ Alıntılar, Mark Twain, *Âdem’le Havva’nın Güncesi ve Seçme Öyküler*, (Çeviren: Akşit Göktürk), YKY, İstanbul, 2006 baskısına aittir.

15) “Yasak ağaç” a tırmanan Havva’yı indirerek “tehlikeli” bir şeyi denemesine engel olur. Havva ise adamın tırmanmada kendisi gibi usta olmadığından kıskandığını düşünür.

Havva, bir de Âdem’den alınma bir “kaburga” dan yaratılmış olduğunu söyler. Âdem buna inanmaz. Kaburgalarında bir eksilme olmadığından uydurduğunu düşünür.

Daha sonra Havva’nın “konuşmayı bilen yılan” la ilgilenmeye başlaması, Âdem’i sevindirir. Bir süre kafasını dinleyebilecektir. Yılan, Havva’ya “yasak ağaç” ın meyvesini yemeği öğütlemiş, bunu yaparsa “çok büyük bir yükselmeye geçişvereceği” ni söylemiştir. Âdem bunun başka bir şeye daha yol açacağını, dünyaya ölümü getireceğini anlatır. O ağaçtan uzak durmasını söyler. Fakat Havva bu öğüdü dinlemez. Âdem, “başlarına gelecek kötülükleri” sezdiğinden bu defa ata binerek, kaçar. Gece boyunca yol alır. Ama çabası boşa çıkar. Sabah olduğunda binlerce hayvanın otladığı oviden geçerken büyük bir kargaşa kopar. Hayvanlar birbirlerini parçalamaya başlarlar. Olanları hemen anlar. “*Havva yasak meyveyi yemişti. Ölüm gelmişti yeryüzüne işte*”. (s. 17). Kendini kurtarmak için kaçar, ıssız bir yer bulur. Birkaç gün kafa dinledikten sonra Havva yine gelir ve onu bulur. Bulduğu yerde doğru dürüst yiyecek olmadığından gelişine sevinir. Havva yediği elmalardan birkaç tane getirmiştir. “*İster istemez yedim yasak elmaları, açlığa daha fazla dayanamadım. Bu davranışım benimsediğim yaşama kurallarına aykırıydı gerçi, ama karnı aç olana bütün kurallar vız gelir bence!*” Havva oraya birtakım yapraklarla örtünmüş olarak gelir. Buna anlam veremeyen Âdem bunları çekip atar. Havva’nın kızardığını görünce de şaşırır. Havva kendisinin de böyle hissedeceğini söyler. Adam “yarı ısırılmış elma” sını bir tarafa bırakarak örtünmeye çalışır.

Âdem Havva’nın arkadaşlığına alışmaya başlamıştır. Onsuz “çok yalnız, yıkılmış bir insan” (s. 18) durumuna düşeceğini kabul eder. Yerinden yurdundan da olmuştur. Onlar için artık yeni bir hayat başlar. Yaşayabilmek için çok çalışıp kazanmak zorundadırlar. Havva çalışacak, kendisi de yol gösterecektir.

Buradan on gün sonraya geçilir. Havva başlarına gelenlerden Âdem’i sorumlu tutar. Yılan ona yasak meyvenin “elma “değil, “kestane” olduğunu söylemiştir. Havva, eskimiş, bayat şakalara da kestane dendiğini yilandan öğrenmiştir. Âdem’in “büyük kargaşa” dan hemen önce böyle bir şaka uydurmuş olabileceğini ileri sürer. Âdem aslında tam da o sırada bir tane uydurmuş, kendi sakasına gülerken kargaşa kopmuştur. Âdem bütün suçun kendinde olduğunu kabul eder.

Bir yıl sonra kuzey dağlarında birkaç aylık av gezisindeyken Havva’nın ormanda yakaladığı yaratığa “Kabil” adını koyarlar. Kabil’in gelişiyile Havva’nın yaratılışı değişir. O zamana kadar hiçbir şeye ilgi duymayan Âdem, onu anlamaya çalışır. “Balık”, “kanguru” veya “ayı” olabileceğini düşünür. Onunla bazı deneyler yapar. Yine bir av gezisindeyken Havva bir tane daha yakalar ve adını “Habil” koyar. Güncede on yıl sonraya atlanır. Oğullarının yanında şimdi kızları da vardır. Aradan geçen yıllardan sonra Havva’yı zaman zaman yanlış anladığını kabul eder. “Cennet Bahçesi’nde onsuz yaşamaktansa, dışarıda onunla birlikte yaşamının daha güzel” olduğunu söyler. (s. 25).

*Havva’nın Güncesi*² cumartesi başlar. Bir günlüktür. Dün geldiğini düşünür. Kendisinin bir “deney” olduğuna inanır. Deneyse, deneyin bütünü kendisiyle bitmeyeceğinden geri kalan parçasını merak eder. Deneyin ana parçasının kendisi olduğunu düşünür. (s. 27). Dünyayı dünkünden daha güzel bulur. Gök cisimlerinden ay ve yıldızlar dikkatini çeker. Hatta onları elde edebilmek için çabalar.

² Alıntılar, Mark Twain, *Âdem’le Havva’nın Güncesi ve Seçme Öyküler*, (Çeviren: Akşit Göktürk), YKY, İstanbul, 2006 baskısına aittir.

Daha iyi anlayabilmek için “öbür deney nesnesi” nin ardında dolaşır. Bir “erkek” olduğunu düşünür. Neye yaradığını anlamak ister fakat bir türlü anlayamaz. “Sürüngen” olduğunu düşünmekle beraber ona diğer sürüngenlere duyduğundan daha büyük bir ilgi duyar.

Önce “biz” ifadesini kullanırken “sürüngen” böyle şeylerle pek ilgilenmediği için “ben” i kullanır. Beğenisini küçümser. İşlerine müdahale eder. Onun “kaba işler için yaratıldığını” düşünmekle beraber konuşabildiğini görünce ilgisi artar. Çünkü kendisi konuşmayı çok sevmektedir.

Günce, bir hafta sonraya “Ertesi Pazar” a atlar. Bütün hafta tanışmak için ardında dolaşır. Hep kendisinin konuşması gerekmiştir. Yanında bulunmasından hoşlandığını düşünür. Onu da söz konusu etmek için “biz” çoğulunu elinden geldiği kadar çok kullanır. Varlıklara ad takma işini bütünüyle eline alır. Âdem’in kendisinden uzak kalmaya çalıştığını anlayınca ilk “üzüntü” sünü yaşar.

Bir pazar günü anlattısında sıkıntılı günler geçmiş, artık mutludur. Erkek için “o elma” lardan birkaçını düşürmek ister. Ama beceremez. Âdem ise bundan hoşlanmaz. “*Yasak elmalar bunlar. Onun dediğine göre bir iş açacaktım başıma. Olsun!*” (s. 33) diyen Havva, onu hoşnut edebilmek için başına gelecek her işi göze almaya hazırdır. Kendi adını söylediğinde Âdem’in ilgisiz kalışını anlayamaz. Halbuki o adını söylese kadın bambaşka davranacaktı.

Arkadaş ihtiyacı duyduğunda suda beliren aksiyile konuşur. Bu “kız kardeş” ile arkadaş olmak büsbütün yalnız kalmaktan iyidir. Bu aksi ilk kaybettiğinde çok acı duymuştur.

Etrafa çeki düzen vermeye çalışır. Temizlik yapar. Yalnız kalır gelir umuduyla ondan kaçır fakat o hiç umursamaz. Kendi ilgi duyduğu şeylerle ilgilenmemesine kızır. Ateşi bulur. Ateş ona “korku” yu öğretir.

Havva, yalnız kalmaktansa hayvanlarla arkadaşlık kurar. Yeryüzünün önemli bir bölümünü gezdiğinden “ilk gezgin, tek gezgin” dir. (s. 44).

“Düşüşten Sonra” bölümünde “Güzel Bahçe” yi yitirmesine karşılık erkeği bulduğuna sevinir. Erkek elinden geldiğince, kadın da “tutkulu yaratılışının bütün ateşiyile” sever. (s. 45). Erkeği neden sevdiğini bilmez. Sevgisi söylediği şarkılardan, zekâsından, şövalyeliğinden, çalışkanlığından, düşünceliliğinden, öğreniminden değildir. Onu “yalnız erkek olduğundan” (s. 46) sevdiğini düşünür ve sevgisini sorgular. Buradan kırk yıl sonraya atlanır. Dünyadan birlikte göçmeyi ister, onun için yalvarır. Eğer birinin önce gitmesi gerekirse bu kendisi olmalıdır. Kadın, erkek kadar güçlü olmadığından onsuz yaşamayı düşünemez. “*Bu yakarışım da ölümsüzdür. Soyumdan gelenler sürdükçe bu da sürecektir*” der. İlk kadındır. Son kadında da varolacaktır. Mezar taşında da Âdem “*Cennet, O’nun olduğu yerdi!*” diyecektir. (s. 47)

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “Âdem’le Havva”³ hikâyesi, Havva’nın yaratılışıyla başlar. İlk başta canlı bir mekân tasviri yapılır. Âdem kendisini hâlâ eskisi gibi hissetmek ister ama çok şey değişmiştir. Uykusunda Rabb’i görmüş, O’nun “geniş, yaratıcı eli sol böğrüne kapanmış” tır. Âdem, “henüz kıvamını bulamamış muhayyilesinin etrafındaki şeylere bulanık bir ayna olan yarım uykusu içinde birdenbire bir tarafının boşaldığını, sonra yanı başında küçük, beyaz bir şeyin kımıldadığını” görür. Bu şey kendisine üşür gibi, korkar gibi sokulur.

Âdem, etrafında akan hayatın farkında değildir. “Arkasına yapışan, yumuşak varlık” ı düşünür. (s. 126) İlk defa bakmaktan, görmekten korkar. İlk defa içinde bir telâş vardır. Ne olduğunu anlamaya çalışır ve “bilmeden” onu kendisine çeker. “Aydınlığının malı olan rüyası” nın üstüne eğilir, yüzüne bakar. Orada bütün yakınlıklar Rabb’a giderken, bu küçük mahlûk” u

³ Alıntılar TANPINAR, Ahmet Hamdi, **Hikâyeler**, Dergâh Yayınları, (dördüncü baskı), İstanbul, 1999 baskısına aittir.

kendisine çok yakın bulur. Ne olduğunu anlayabilmek için yüzünü göğe çevirir. Fakat bir cevap alamaz. Sonra “rüya” sını hatırlar. Yanı başındaki “küçük, kımıldanan, saçlarıyla örtünen, uzun kirpikleriyle düşünen” Havva’yı seyrederek. Anlayabilmek için yeniden göğe bakar. “Aydınlığın kaynağı” na sorar. Fakat yine cevap alamaz. “*Fakat bu sefer aydınlığın dehşet tecellisinde ikisi birbirine sarılmıştırlar.*” Âdem Havva’ya kim olduğunu sorduğunda “*Benim, senden bir parçayım*” cevabını alır. “*Ama nesin?*” sorusuna cevap olarak da kadın ona sokulur. Ondaki bir parça olduğu için de “fazla bilmek için büyük bir iştihası yok” tur. Âdem bu defa, başlarının ucunda uçuşan ve kendilerini seyreden meleklerden “yalnızlığının aynası” olduğunu öğrenir. (s. 128). Âdem yalnız olmadığını, meleklerle beraber olduğunu söylese de artık onlardan ayrıdır. “Yalnızlığının aynası” na uzun uzun bakar. Onu her şeyin üstünde görür. O, Havva’yı bulmuştur fakat “bir daha Arş’ın bu ilk merhalesini göremeyeceğini” anlar. (s. 129). Melekler Rabb’i görürken o göremez. İcini büyük bir hüznün kaplar. Korkar. Saklanmak için Havva’nın vücuduna sokulur.

“Gökyüzünde genişleye genişleye ilerleyen siyah nokta” da “kader” i tanırlar. “Kader uykusundan uyanmış”, artık “toprağın çocuklarının devri” başlamıştır. (s. 131). Büyük yuvarlak Âdem’le Havva’nın önünde durur. Korkarak ona bakarlar. Bu “siyah yuvarlak” ta ilk olarak az önceki beraber hâllerini, sonra yeryüzünü görürler. Gördükleri Aden Bahçesi’ndekilerden başka türlü şeylerdir. Yeryüzü bütün halleriyle gözlerinin önüne serilir. Âdem’in üzüntüden alını kırışır. İcini garip bir korku sararken Havva’nın içi gururla doludur. “*Karnı sevinçten ve gururdan bir güneş gibi parlıyordu.*” Havva’nın karnının “sevinçten ve gururdan bir güneş gibi” (s. 133) parladığını gören Âdem üzüntülerini ve korkusunu unuttur. Sonra Rabb’in sesini duyarlar. Rabb, içlerinde üç defa bağırır. İlkinde Aden bahçelerinden ayrılırlar. Boşlukta hayretten titreşip kalırlar. İkincisinde “siyah yuvarlak” onları sarar. Kendilerini “kaderin mahpusu” bilirler. Üçüncüsünde melekler, Rabb’dan sonra “*Arza ve Melekûta rahmet, Rabb’in rahmeti ve selâmeti Toprağın ve İnsanoğlunun üzerindedir.*” diyerek secde ederler.

Melekler “siyah yuvarlak” içinde insanoğlunu uğurlarlar. “Siyah yuvarlak” karanlıklar içinden, rüzgârların, yıldız kasırgalarının içinden geçerken Âdem Havva’nın vücuduna sığınır. “Rabb’in takdis ettiği aşklarını toprağa götürdükleri için ikisi de mesut” tur. (s. 134).

Birbirlerinden ayrı düşen Âdem’le Havva’ya ayrılığın hüznü çöker. Kendilerini yeryüzünde bulurlar. Havva Yemen’de bir kuyu başında, Âdem Serendip’te bir dağ tepesindedir. Birbirlerini nasıl bulacaklarını düşünürler ve birbirlerini çağırmaya başlarlar.

Cennet Bahçesi: Güzelim Bahçe: Ebedî Şevkler Diyarı

“*Cennet “bitki ve ağaçları ile toprağı örten bahçe” manasına gelir. Ahiret hayatında müminlerin ebedî saadet yurdu olan yerin bu şekilde adlandırılmasının sebebi, genel görünümüyle dünya bahçelerine benzemesi veya eşsiz nimetlerini insan idrakinden gizlemiş olması şeklinde açıklanmıştır.*” Batı dillerinde cennet karşılığı olarak “Paradis (Paradise)” ve “Gan Eden (Eden Bahçesi)” kullanılmaktadır. (Şahin 1993, 374).

“*Ve Rab Allah yerin toprağından adamı yaptı, ve onun burnuna hayat nefesini üfledi; ve adam yaşayan can oldu. Ve Rab Allah şarka doğru Aden’de bir bahçe dikti; ve yaptığı adamı oraya koydu. Ve Rab Allah görünüşü güzel ve yenilmesi iyi olan her ağacı ve bahçenin ortasında hayat ağacını, ve iyilik ve kötülüğü bilme ağacını yerden bitirdi. Ve bahçeyi sulamak için Aden’den bir ırmak çıktı; ve oradan bölündü, ve dört kol oldu.*” (Tekvin II/7-10) Bu dört kol Pışon, Gihon, Dicle ve Fırat’tır. Rab adamı baksın ve korusun diye Aden bahçesine koyar. Bahçenin her ağacından istediği gibi yiyebileceğini, fakat iyilik ve kötülüğü bilme ağacından yememeyi emreder. Çünkü ondan yediği günde ölüm vardır. (Tekvin, II/11-17).

““*Cennet*” kelimesi, Tekvin’de yoktur. Burada Âdem’in yaratılış sonrası ilk ikâmet ettiği yer olarak Aden’de bir bahçe (Tekvin II/8) adı geçmektedir. Tekvin’de “cennet” Aden’de bir bahçe (Tekvin II/8) veya Aden bahçesi (Tekvin II/15) adıyla anılmaktadır. Tekvin, bu bahçenin tasvirini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

yaparken, Aden'in haricinde bir yer adı vermemektedir. Cennet'in tasviri bütün inceliklere varıncaya kadar verilirken, Aden'in yeryüzünün neresine düştüğü açıklanmamış sadece şarkta bir yer olduğu belirtilmekle yetinilmiştir. (s. 31). Gerek Kitab-ı Mukaddes'ten gerekse Hıristiyan ilâhiyatçılardan nakledilen bilgilerin odak noktasını, Âdem'in içine konulduğu cennetin dünyada olduğu görüşü teşkil etmektedir. Yer yer bazı bölge isimleri kullanılmakla birlikte Doğu'da bir yer olarak genel ifade benimsenmektedir." (Erdem 2006, 65).

Kur'ân-ı Kerîm'de cennet kelimesi dünyadaki bağ bahçe, Âdem ile Havva'nın iskân edildiği mekân, Hz. Peygamber'in, yanında Cebrail'i gördüğü sidretü'l-müntehânın civarında bulunan me'vâ cenneti ve ahiret cenneti anlamında kullanılmıştır. İslâm literatüründe cenneti ifade etmek amacıyla kullanılan isimlerin başında cennet, "mutluluklarla dolu cennetler" anlamında cennâtü'n-naîm, Adn, (s. 376) "içinde üzüm bağları bulunan bağ bahçe" Firdevs, Hüsnâ, Darüsselâm, "ebedî ikâmet edilecek yurt" Dârülmukâme (s. 377) anılmaktadır. "İslâm literatüründe ebedî saadetle ilgili vaadler özendirici anlatım ve tasvirler genellikle cennet ismi etrafında yoğunlaşmış, dil ve edebiyat alanlarında da daha çok bu kelimeye yer verilmiştir. (s. 376). Kur'ân-ı Kerîm'de yer alan cennet tasvirleri içinde, kelimenin çoğul olarak kullanıldığı âyetlerin ekserisinde altlarından nehirlerin aktığı ifade edilmiştir. İbn Kayyim'in de belirttiği gibi bu âyetlerde geçen "taht" (alt) zarfı, cennet toprağının görünmeyen alt tabakası demek olmayıp ağaçların, binaların ve benzeri tesislerin zemini ve eteği anlamına gelir. Cennet nehirleri onların mahiyetleri hakkında bilgi vermezken Muhammed Suresi'ndeki âyet (47/15) farklı bir tasvir yapar. Buna göre cennette içimi bozulmayan su ırmakları, tadı değişmeyen süt ırmakları, içenlere zevk veren şarap ırmakları ve süzölmüş baldan ırmaklar vardır." (s. 379). Yazar, çeşitli ayetlerde gölgeler, dallar, sarmaş dolaş olmuş koyu yeşillikler, meyveleri kolayca toplanabilen ağaçların yanında özel olarak hurma, nar, reyhan, kiraz, muz gibi ağaç ve bitkilere de yer verildiğini belirtir. (Topaloğlu 1993, 380)

Erdem, "Ey Âdem, sen ve eşin cennette durun, dilediğiniz yerden yeyin; fakat şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz." (Araf, VII/11-19) suresini işaret ederek "Hz. Âdem'in cennette yaratıldığının ifade edildiğini" belirtir. (s. 123). "Hz. Âdem'in hayatında büyük bir öneme haiz olan cennet, Yahudilere göre, dünyada, Ortadoğu'da bir yer; Hıristiyanlara göre sembolik bir hikâye; İslâm'a göre ise Hz. Âdem'in içinde belli bir süre yaşadığı ve Ahiret'te mü'minlerin gireceği yerdir." (Erdem 2006, 175).

"Âdem'in Güncesi" nde, Âdem'le Havva'nın yaratıldığı yer/cennet, bu dünyada bir yer olarak gösterilir. Âdem çok sevdiği büyük çağlayan ve civarına "müzik gibi akıcı bir ad" bulmuştur: "Cennet Bahçesi". Fakat Havva buraya "Niagara" (s. 12) der. Buranın ormanları, kayalıkları ve kırlarıyla bir bahçeden çok "park" ı andırıldığını düşünerek "Niagara Çağlayanı Parkı" adının daha uygun olduğunu söyler ve "Çimenlere Basmak Yasak" gibi bazı kurallar koyar. (s. 13). Âdem olacıklardan korkup kaçtığında kendisine yeni bir yer edinir. Havva buraya da "Tonavanda" (s. 18) adını koyar. Çevrelerinde birçok hayvan vardır. Adlandırma önemli yer tutduğundan zaman zaman adları ve türleri belirtilir. Kuşlar vardır. Kuşlardan dudu kuşu, şahin anılır. Aslan, kaplan, gergedan, mastodon, "yeni yaratığın kendisine alıştırdığı kurt" (s. 15), konuşmayı bilen yılan (s. 17), at gibi.

"Yeni Yaratık" ın çok meyve yemesi ve böyle giderse ağaçların yetmeyeceği endişesini dile getiren Âdem, ilk başta bunların adlarını belirtmez. Daha sonra "yasak ağacın elmaları" ifadesini kullanır. (s. 13). Çağlayanın derin sularında yüzmeyi seven Âdem, bazen "incir yaprağı" ndan bir giysi ile yüzer.

"Havva'nın Güncesi" nde Havva, bir günlüktür. Yaşadıkları yeri dünkünden daha güzel görür. "Dün her şeyin çabucak bitirilmiş olduğu besbelliydi. Döküntüler, kırıntılarla dolup taşan kimi düzlükler darmadağın bir görünüştüydü." derken "yeni dünya" yı "göz kamaştırıcı" bulur.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

“En soylu, en güzel türden bir yapıt” tır. Hareketlerini kendisine göre yorumladığı “Ay” ve “Yıldız” lar vardır. “Yaradılışını özünde güzel şeyleri sevmek için bir tutku” olduğundan aya sahip olmak ister. (s. 28). Saçlarına takmayı düşündüğü yıldızları toplamaya çalışır.

Su önemli yer tutar. Yaşadıkları çağlayana ek olarak Havva'nın aksini seyrettiği göl ve yosunlu dere kıyısı yer alır.

Yalnızlıktan hoşlanmayan Havva, hayvanlarla arkadaşlık kurar. Hayvan olarak kaplan, yaban kedisi, fil, köpek, arı, kelebek, kuşlar ve kuşlardan dudu kuşu anılır. Bitkilerden çiçekler ve çiçeklerden gül; meyveler ve meyvelerden “yasak elma”, karpuz, çilek ve üzümün adı geçer.

“Resim zevki ve kültürü olan, şiirleri gibi hikâyelerinde de göze hitap eden tasvirler yapmaktan hoşlanan” Tanpınar (Kaplan, 1997; 165) Âdem'le Havva hikâyesine geniş canlı bir mekân/cennet tasviriyle başlar: “*Büyük hurma yapraklarının, acayip bambuların, tepesi nemli duran okaliptüslerin, akşam güneşi meyvalı narların, incirlerin, ağır akışlı berrak suların arasında kendisini, hâlâ eskisi gibi sanmak istiyordu.*” (s. 126).

Âdem yaratıldığı yerde Rabb'ı görebilmektedir. Melekler ve yıldızlar vardır. Burası “Aden Bahçesi” (s. 130-132), “Değişmez Şevler Bahçesi” (s. 131), “Ebedî Şevkler Diyarı” (s. 132) olarak anılır. Orada “ağır akışlı berrak sular” ın (s. 126) yanında uzanır. Bitki olarak “büyük hurma yaprakları, acayip bambular, tepesi nemli okaliptüsler, akşam güneşi meyvalı narlar, incirler, geniş yapraklı otlar” (s. 126), erguvan çiçekleri, mor güller, “renkli (s. 131) ve mücevher parıltılı çiçekler”, “acayip ve rüzgârsız ağaçlar” (s. 132) vardır. Havva'nın yüzünün benzetildiği “gül yaprakları” (s. 128, 134) beyaz renkli olmalıdır. Etrafında “her zaman yanı başında dolaşan, ayaklarının dibinde otlayan, koynunda çöreklenip uyuyan” (s. 128) birçok hayvan bulunur. Başının üstünde uçuşan ve “ebediyetin neşesini teganni eden” (s. 131) kuşlar bu tabloda yerlerini alırlar.

Mark Twain'de cennet bu dünyada, “Niagara Çağlayanı” ve civarıdır. “Havva'nın Güncesi” nde, Düşüş'ten sonra Havva, “güzelim bahçe” yi bir düş gibi hatırlar. “Büyüleyen, eşi bulunmaz güzellikte” dir. (s. 45). “Âdem'in Güncesi” nde “Cennet Bahçesi'nde onsuz yaşamaktansa, dışarıda onunla birlikte yaşamak çok daha güzel.” (s. 25). diyen Âdem, “Havva'nın Güncesi” nde Havva'nın mezar yazıtında yer alan “Cennet, O'nun olduğu yerdi!” (s. 47) sözleriyle nereyi cennet bildiğini gösterir. “Âdem'le Havva” da cenneti kaybetmek Rabb'ı bir daha görememek demek olduğundan Âdem'in içini hüzün kaplar. Fakat o da kaybına karşılık Havva'yı bulmuştur.

Havva'nın Yaratılması: Ve Havva Yaratıldı

İlk kadın, ilk eş, ilk ana Havva'nın yaratılış olayı üç dinin ortak konularından biridir.

Adamın yalnız olması iyi değildir diyen Rab, kendisine uygun bir yardımcı yapacağını (Tekvin II/18) söyleyerek her kır hayvanını ve her kuşu topraktan yapıp, onlara ne ad vereceğini görmek için adama getirir. Adam her birine ne ad koydu ise, o adı alırlar. Fakat adam için kendisine uygun bir yardımcı bulunmaz. (Tekvin II/19-20). “*Ve Rab Allah adamın üzerine derin uyku getirdi, ve onun kaburga kemiklerinden birini aldı, ve yerini etle kapladı.*” (Tekvin II/21), “*Ve Rab Allah adamdan aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaptı, ve onu adama getirdi.*” (Tekvin II/22), “*Ve adam dedi: Şimdi bu benim kemiklerimden kemik, ve etimden ettir; buna Nisa denilecek, çünkü o insandan alındı.*” (Tekvin II/23). Âdem bu yeni varlığa bütün yaşayanların anası olduğu için Havva adını verir. (Tekvin II/20). Yaratılan canlılar içinde adam kendisine uygun bir yardımcı bulamazken (Tekvin II/20) kendi eti ve kemiğinden olan “nisa” yı kabul eder. (Tekvin II/23). “*Bunun için insan anasını ve babasını bırakacak, ve karısına yapışacaktır, ve bir beden olacaklardır*” der. (Tekvin II/24).

“*Allah ... onları erkek ve dişi olarak yarattı*” (Tekvin I/27) cümlesi ile “*Ve Rab Allah adamdan aldığı kaburga kemiğinden bir kadın yaptı* (Tekvin II/22)” cümlesinin zahiren çatışır

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

görünmesi; Hristiyanların, Havva'nın yaratıldığı zaman konusunda, görüş ayrılıklarına düşmesine sebep olmuştur. Âdem'le Havva'nın aynı anda yaratılma ihtimali ile birlikte, Âdem'den sonra Havva'nın, Âdem'in kaburga kemiğinden yaratıldığı konusunda ittifak etmişler, onun nerede yaratıldığı konusunda değişik kanaatlere ulaşmışlardır. (s. 73). Hristiyanlar gerek eldeki dokümanların azlığından gerekse nakledilen bilgilerin mitolojik karakterli olmasından dolayı onu gerçek olarak tanıma imkânı elde edememiş, (s. 75) işlediği hata sebebiyle daima günahkâr olarak kabul etmişlerdir." (s. 76). diyen Erdem, İlâhî dinlerde ilk kadın olarak geçen Havva'nın İslâm literatüründe de bu özelliğini koruduğunu, hakkında kesin bilgilerin olmayışının da bazı yorumlara sebep olduğunu belirtir. "Kur'an'da Havva adının geçmediğini (s. 176), Hz. Havva'nın yaratılışıyla ilgili bilgi bulunmadığını, üç surede geçen "nefs-i vahide" (Nisa IV/1; Araf VII/189; Zümer XXXIX/6) ibaresinin Âdem (A. S.) ve ondan yaratılan zevcesinin de Havva olduğuna hükmedildiğini söyler. "Yine Kur'an, Havva'nın Hz. Âdem'in kaburga kemiğinden yaratıldığına dair hiçbir bilgi vermemektedir. Ayetlerin bu şekilde tefsirini gerektirecek bir sebep de gözükmemektedir. (s. 145). Sahih Hadis kitaplarında, Hz. Havva'nın adı geçmeksizin, kadının eğri bir kaburga kemiğinden yaratıldığı, düzeltilmesi esnasında kırılabileceği belirtilmekte; bu kemiğin kime veya neye ait olduğuna dair bir açıklama bulunmamaktadır. (Buhari, IV/103, VI/145; Müslim, II/1091; Darimî, 544; İbn Hanbel, V/8). İmam-ı Şafii ise, bu kaburga kemiğinden yaratılan kadının Havva olduğunu belirtmektedir." (s. 146).

Erdem, hadislerde geçen "kaburga kemiği" yorumuna dikkati çekerek bunun "İslâm âlimlerinin, karşılaştıkları güçlükleri İslâm kaynaklarında tersi yönde bir haber bulunmadığı sürece, Tevrat'tan yararlanarak halletme alışkanlığı" ndan İslâm literatürüne girdiğini belirtir. (s. 148). "Böylece Hz. Havva'nın, cennette yalnızlıktan sıkılan Hz. Âdem'in uyutulduğu bir sırada kaburga kemiklerinden birisi alınarak yaratıldığı kanaati yaygınlaştırılmıştır." (Erdem 2006, 149).

Her üç eser Havva'nın yaratılmasını başlangıç alır.

"Âdem'in Güncesi" uyanma ile başlar. Günce Pazar günü başlar. Fakat bundan önce yer alan "Uyandığımda yalnız değildim artık. Uzun saçlı bir yaratık belirmişti yanımda." ifadesinden kadının Pazar gününden önce yaratıldığı görülür. "O derin uykuya daldığım sırada başıma bir şeyler gelmiş olmalı. Göğsümün sol yanındaki yara izinden anlıyorum bunu." (s. 11). diyen Âdem acı duymaz fakat "yeni yaratık" ın ilk ortaya çıkışıyla böyle bir yara izi bırakmasını, onu pek de mutlu olayların beklemediği şeklinde yorumlar.

Cumartesi günü başlayan "Havva'nın Güncesi" nde, Havva bir günlük olduğunu söylese de emin değildir. Yaratılış şekliyle ilgili bilgi verilmez.

Tanpınar'ın "Âdem'le Havva" hikâyesi de uyanma ile başlar. Kadının yaratılma anı geniş ve çarpıcı bir anlatımla verilir. Âdem kendisini, hâlâ eskisi gibi düşünmek istese de birçok şey değişmiştir. "Uykusunda Rabb'ı görmüştü. Rab üstüne doğru eğilmişti. O zaman vücudu her zamankinden başka türlü kıvılcımlanmış, meleklerin kendisine öğrettiklerinden gayri dualar mırıldanmıştı. O zaman Rab ona gülmüş ve geniş, yaratıcı eli sol böğrüne kapanmıştı. Ve o, henüz kıvamını bulamamış muhayyilesinin etrafındaki şeylere bulanık bir ayna olan yarım uykusu içinde birdenbire birtarafının boşaldığını, sonra yanı başında küçük, beyaz bir şeyin kıvılcımladığını, kendisine üşür gibi, korkar gibi sokulduğunu duymuş ve bu duygu ile kendisini tekrar uzandığı su başında, büyük geniş yapraklı otlar üstünde bulmuştu." Âdem daha sonra Havva'nın ne olduğunu anlamaya çalışırken "rüya" sını hatırlar. "Rab üstüne eğilmiş, büyük yaratıcı eli böğrüne kapanmış" tır. (s. 128). Sonra yanında "artık aydınlığının malı olan rüyası" Havva'yı bulur. (s. 127). "Tanpınar kendi estetiğine "bir rüya" estetiği der. Ona göre rüya, güzelliğin kaynağıdır. "Âdem'le Havva" hikâyesinde Tanrı, Havva'yı Âdem uykuda iken yaratır. Havva adeta Âdem'in rüyasından doğar." diyen Mehmet Kaplan, Tanpınar'ın "Her Şey Yerli Yerinde" şiirinde eşya ile tabiatı "rüyadan fişkırmış" gibi gördüğünü belirtir. Tanpınar'ın varlığa "adeta bir uykudan uyanır gibi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

baktığını”, “içinde bir rüyadan arda kalmanın hüznünü hissettiğini” söyler. “*Âdem’le Havva’da da bu bakış tarzı hakimdir.*” diyerek “şiirlerinde ve hikâyelerinde, gerçeğin uyku ile uyanıklık arasında, yarı bulanık olarak görüldüğü anları tasvirden hoşlandığını” belirtir. (Kaplan, 1997; 162)

“Âdem’le Havva’da”, Havva’nın yaratılışı “kaburga” anılmadan verilir. Âdem, “Rabb’in geniş yaratıcı eli sol böğrüne kapandıktan” (s. 126, 128) sonra Havva’yı yanında bulur. Havva’yı “kendi böğründen çıkan sıcak, yumuşak varlık”; sığındığı göğsünü de “kendi vücudundan doğan yeni yastık” (s. 130) olarak tanımlar. Havva ise “Âdem’den bir parça” (s. 128) olduğunu bilir.

“Âdem’in Güncesi” nde, yaratılış şekline açıklık getiren Havva’dır. Kendisinden alınma bir “kaburga” dan yaratılmış olduğunu söylese de Âdem buna inanmaz. Kaburgalarında bir eksilme olmadığından Havva’nın yine uydurduğunu düşünür. (s. 16).

“Âdem’le Havva” hikâyesinde, Âdem yaratılışa şahit olmakla birlikte bunun nasıl olduğunu açıklayan Havva’dır. Âdem “Kimsin? Nesin?” diye sorduğunda Havva, “*Benim, senden bir parçayım.*” diyecektir. (s. 128).

“Âdem’in Güncesi” nde başta Havva’nın varlığından rahatsız olan Âdem fırsat buldukça ondan kaçır. Âdem’in Havva’ya alışmaya başlaması “yasak meyve” nin yenmesinden sonradır. Onsuz “çok yalnız, yıkılmış” bir insan durumuna düşeceğini kabul eder. (s. 18).

“Âdem’le Havva” da Âdem, Havva’yı ilk gördüğünde hayrete kapılır, onu anlamaya çalışır. Onun bir melek, bir yıldız olamayacağını düşünür. “Hiçbir yıldız, hiçbir meleğe bu kadar yakınlık duymamış” tır. “*Burada bütün yakınlıklar Rabb’a giderdi. Ondan gayrisına kimse kendini yakın bulmaz, hiçbir şey ondan gayrisına bağlanmazdı.*” Buna rağmen bu “küçük mahlûk” u kendisine çok yakın bulur. (s. 127).

Tanpınar’ın “Âdem’le Havva” sında, önce kabullenemeyip sonra yavaş yavaş kabullenme yoktur. Havva’nın “Âdem’den bir parça” olması her ikisi için de yeterlidir. Âdem, Havva’nın ne olduğunu meleklerle sorduğunda “yalnızlığının aynası” olduğunu öğrenir. (s. 128). Yalnız olmadığını, meleklerle beraber olduğunu söylemesi üzerine “*Şimdiden sonra bizden ayrısın... Yalnızsın*” cevabını alır. Âdem, “*Serendip’te o kadar yorgunluktan sonra ilk rast geldiği, kaynaktan nasıl içmişse şimdi de Havva’ya öyle doymadan bakıyordu.*” (s. 129). Âdem’in “Rabb’ı artık eski yüzüyle göremeyeceğini” anlayıp hüzünlenmesi üzerine Havva’ya sığırır.

İlk kadının adlandırılması Tekvin’de “*Ve adam karısının adını Havva koydu; çünkü bütün yaşayanların anası oldu.*” (Tekvin, III/20) şeklinde geçer. “Âdem’in Güncesi” nde adı Âdem koymaz. Adının “Havva” (s. 13) ve kendisinin “dişi” olduğunu söylediğinde de ilgilenmez. (s. 14).

“Havva’nın Güncesi” nde, “Havva” adı anılmadan, kadın adını söylediğinde Âdem’in ilgisiz kalışını anlayamaz. Halbuki o adımı söylese kendisi daha başka davranacaktır. “İşittiği bütün seslerin içinde kulağını en çok okşayan, onun adı olacak” tır. (s. 33).

Bilgiyle Donatılma

“*Ve Rab Allah her kır hayvanını, ve göklerin her kuşunu topraktan yaptı; ve onlara ne ad koyacağını görmek için adama getirdi; ve adam her birinin adını ne koydu ise, canlı mahlûkun adı o oldu.*” (Tekvin, II/19). Adam bütün sığırlara, göklerin kuşlarına ve kır hayvanlarına ad koyar fakat kendisine uygun bir yardımcı bulamaz. (Tekvin, II/20).

“*İnsanlığın babası “ebü’l-beşer” olan Hz. Âdem (A. S.), kendisinden önce yaratılan diğer varlıklardan farklı özelliklerle donatılmış olarak yaratılmıştır. Bu özellikler, Kur’an’ın ifadesiyle Hz. Âdem’i Allah’ın halifesi yapmış, diğer varlıklara hâkim olmasını sağlamıştır. İşte bu özelliklerden biri, belki de en önemlisi “ilim”, ona isimlerin öğretilmesi olmuştur.*” (Erdem, 2006; 140). “*Ve Âdem’e bütün isimleri öğretti. Sonra o âlemleri meleklerle gösterip, “Haydin davanızda doğru iseniz bana şunları isimleriyle haber verin” buyurdu.*” (Bakara, II/31). “Her şeyden

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

münezzehsin ya Rab, bizim için senin bize bildirdiğinden başka ilim ne mümkün; muhakkak ki her şeyi bilen, âlim ve hakîm ancak sensin” demeleri üzerine Allah, Âdem’e bunlara onları isimleriyle haber vermesini buyurur. Bu emir üzerine Âdem onlara isimleriyle bunları haber verir. (Bakara, II/32-33).

“Tevrat’ta Âdem’e isimlerin öğretilmesi, bir üstünlük vesilesi olmaktan çok, tanışma olarak gösterilmekte, dolayısıyla Âdem’in kendinden kaynaklandığı ima edilerek bir eğitim meselesi olarak değerlendirilmemektedir.” (Erdem, 2006 ; 174).

“Âdem’in Güncesi” nde, Âdem bazı bilgilerle donatılmış olarak görülür. Havva’nın yaratılış şekliyle kendisini pek de mutlu olayların beklemediğini sezer. Havva’yı “yasak ağacın meyvelerini düşürmeye çalışırken suçüstü” yakalar. Nedenini ilk başta açıklamasa da bunun “suç” olduğunu bilir. Âdem Havva’nın kendisine müdahale etmesine dayanamaz. Müdahalenin ilki ve en yoğunu nesnelere ad takma konusunda olur. Âdem, daha önce orada olduğu için nesnelere ad vermektedir. Fakat Havva onun bu işini elinden alır. Âdem, çok sevdiği, yaşadıkları yere yakın çağlayana “müzik gibi akıcı” güzel bir ad bulmuştur. “Cennet Bahçesi”. Fakat Havva, buraya “öyle bir görünüşü” olduğu için “Niagara” der. (s. 12). Âdem ise “Cennet Bahçesi” adını açıkça değil, gizliden gizliye kullanır. Havva’nın hep önce davranıp “nesnenin öyle bir görünüşü olması” gibi aynı nedenle açıkladığı adlar takması sonucu Âdem, hiçbir şeye ad takamaz olur. Havva’nın son hızla ad takma işinden bunalan Âdem, bunun bir işe de yaramadığını ileri sürer. *“O şeylerin hiçbirini o adlarla çağrılınca yanlarına gelmemektedir.”* (s. 16). Âdem, doğduğunda *“Adını Kabil koyduk.”* (s. 19) derken, Habil’in doğumunda da *“Havva bunun adını da Habil koydu.”* (s. 25). ifadesinden adlandırma işini aslında Havva’nın yaptığı görülür.

Âdem olacıklardan korkup kaçtığında kendisine yeni bir yer edinir. Buraya “Tonavanda” adını koyan da Havva’dır. (s. 18).

“Havva’nın Güncesi” nde, varlıklara ad koyma işini bütünüyle üzerine alan” Havva, (s. 31) karşılaştığı yeni varlığın ne olduğunu hemen ilk bakışta anladığını söyler. “İçine doğduğundan” bunun için düşünmesi gerekmez. (s. 32).

Her iki anlatıda da “dudu kuşu” nun adlandırmasıyla ilgili tarafların görüşlerini buluruz. “Âdem’in Güncesi” nde Havva, “daha ilk bakışta, dudu’dan başkası olamayacağını hemen anlayıverdiği” için “dudu kuşu” adını takmıştır. “Havva’nın Günce” sinde Havva, dudu kuşu ile karşılaştıklarında Âdem’in onu “yaban kedisi” sandığını gözlerinden anlar. Zor durumda olduğunu düşünür ve hemen bir ad bularak yardımına yetişir.

“Âdem’in Güncesi” nde yeni yaratık adının “Havva” olduğunu söyler. (s. 13). Kendisini çağırarak istediğinde bu adı kullanmasını ister. Âdem’e göre “ardını hiç bırakmadığı için kendisini çağırması da gereksiz bir şey” dir. (s. 14).

“Havva’nın Güncesi” nde Havva adını ilk söylediğinde Âdem’in ilgisizliğini anlayamaz. Halbuki o adını söylese kendisi bambaşka davranacaktır. “İştittiği bütün sesler içinde kulağını en çok okşayan, onun adı olacak” tır. (s. 33).

Kendisini bir “deney” gibi duyan Havva, çevresinde deneyler yapar. Deney veya tesadüfler sonucu keşfettiği her nesneye de ad bulur. Her şeye deney nesnesi olarak yaklaştığından adlandırma konusunda öndedir. “İnce, saydam, mavimsi bulut” u keşfettiğinde adı “birden dilinin ucunda belirivermiş” tir. Emin olduğundan hiç duraksamadan: “Ateş” der. (s. 35). Ateşi bulunca onunla ilgili “duman, alev, kömür, kül, kor” gibi diğer unsurların adlandırılması da ona düşer. Onları ilk görmesine rağmen ad takarken yanılmadığını düşünür.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

“Havva'nın Güncesi” nde “varlıklara ad takma işini bütünüyle üzerine alan” Havva, bu alanda yeteneği olmadığı için Âdem'in omuzlarından büyük bir yük aldığını düşünür. “Ne kadar kendini sıkırsa, akla yakın bir ad bulamadığını” ileri sürer. (s. 32)

Havva “korku” nun ne olduğunu bilirken Âdem bu duyguyu bilmez.

Havva varlıkları anlamaya çalışırken Âdem böyle şeylerle ilgilenmez. “*Aslan kaplan diye adlandırılan hayvanların, birbirlerini yemelerini gerektiren türden bir diş yapısına sahip olmakla birlikte, neden ot, çiçek yiyerek yaşadıklarını araştırıyor.*” diyen Âdem'in, bunu saçmalık olarak değerlendirmesi yaratılanı olduğu gibi kabul etme bilgisiyile açıklanabilir. Birbirlerini yemeleri “ölüm” denen şeyi doğuracaktır. Âdem bunu bilmektedir. Oysa “ona söylendiğini göre ölüm daha o parka uğramamış” tır. (s. 15). Havva bunu da kendisine göre yorumladığı için bu bilgisini paylaştığına pişman olur. Buradan anlaşılır ki Âdem “ölüm” hakkında bilgilendirilmiştir. Havva ağaçtan uzak durmadıkça başlarına gelecek kötülükleri sezer.

Havva'nın meraklı araştırmaları karşısında orada olanlarla yetinilmesi, düzenin bozulmaması gerektiği bilgisine sahiptir.

Yasak meyveyi ilk Havva yediğinden “utanma” duygusunu ilk öğrenen odur. Âdem ondan sonra bu duyguyu öğrenerek örtünmek ister.

Havva, “yerlerinden yurtlarından olduktan sonra”, yaşayabilmek için çalışıp kazanmak zorunda kalacaklarını bilir. (s. 18).

“Havva'nın Güncesi” nde, “*Bir günlük oluyorum neredeyse. Dün geldim. Dün geldiğimi sanıyorum hiç değilse.*” diyen Havva, yaratılışıyla ilgili kesin bilgiye sahip olmamasının verdiği tedirginlikle karşılaştığı her nesneyi, her durumu anlama çabası içine girer. Kendisini bir “deney” gibi duyar ve “deneyin geri kalan parçası” nı merak eder. Güven altında olup olmadığını, eğer güvende değilse bunu nasıl sağlayacağını bilmez. “İçinden gelen ses”, “sürekli uyanıklığın, her üstünlüğün başlıca temeli olduğu” nu söyler. (s. 27).

Yaratıldığı yer hakkında bilgisi yoktur. Gözlemler. Ay ve yıldızların hareketlerini kendisine göre yorumlar. Havva, uzaklık kavramını daha iyi anlaması gibi, bazı şeyleri yavaş yavaş öğrenirken bazı şeyler hakkında da kaynağını açıklamasa da bilgi sahibidir. Daha önce hiç kaplan görmemiş olmakla beraber, onları çizgilerinden tanır. “Diğer deney nesnesi” nin ne olduğunu anlamaya çalışırken daha önce hiç görmemiş olmasına rağmen “erkek” olduğunu düşünür.

Acı tecrübelerinden “ders” alır ve bu tecrübelerini birer özdeyiş haline getirir. (s. 29). Havva ateşi bulma deneyiminde “korku” yu öğrenmiştir. Âdem ise henüz bilmemektedir.

“Başlangıçta çok bilgisiz” olduğunu kabul eden Havva, artık eskisi gibi değildir. Birçok şey öğrenmiştir. Deneylerle keşiflerde bulunmak onun için bu dünyayı daha ilginç kılar. Suyun yokuş yukarı akıp akmadığını merak eder. Bazı nesnelere suda yüzebileceğini öğrenir. Kaya parçasının da yüzebileceği sonucuna varır fakat bunun henüz kanıtlayamaz. Bir tüyü havaya attığında uzaklaşırken toprağın neden uzaklaşmayıp düştüğünü anlamaya çalışır. Bir gün her şeyi keşfedeceği için dünyada hiçbir heyecan kalmayacağından endişelidir. Başlangıçta ne için yaratıldığını anlayamayan Havva artık anlamaya başlar: “*Bu güzel dünyanın gizli yönlerini bulmak, mutlu olmak, bütün bu şeyleri düşünüp bize verene şükretmek.*” (s. 44).

Âdem'e duyduğu sevgiyi sorgular. “Küçük bir kız”, “bu konuyu inceleyen ilk kız” dır. Belki de bilgisizliğinden değerlendirmelerinin bir gün yanlış çıkabileceğini söyler. “İlk kadın olduğunu son kadında da varolacağını” bilir. (s. 47).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Yalnızlığın Aynası: Sudaki Akis

İlk insanın yaratılmasında ve olayların gelişmesinde yalnızlık duygusu önemli rol oynar. Âdem yaratılan ilk insandır ve yalnızdır. Tevrat'ta Rab, adamın yalnız olması iyi değildir diyerek ona uygun bir yardımcı yapacağını söyler. Her kır hayvanını ve her kuşu topraktan yapıp, onlara ne ad koyacağını görmek için adama getirir. Adam hepsine ad koyar fakat bunların içinden kendisine uygun bir "yardımcı" bulamaz. (Tekvin; 18-20). Âdem'i bu yalnızlıktan kurtarmak için ilk kadın yaratılır.

"Âdem'in Güncesi" nde Âdem yalnızdır. Fakat o "düşsel yalnızlık" tan (s. 12) o kadar da şikâyetçi değildir. "Yanında birisinin bulunmasına alışık olmadığı" ndan "yeni yaratık" sürekli etrafında dolaşınca rahatsız olur. (s. 11). Onu rahatsız eden diğer bir konu kadının çok konuşmasıdır. "Daha önce hiç insan sesi işitmediğinden oradaki düşsel yalnızlığını, o yüce sessizliğini bozan her yeni garip gürültü" yü kulakları için bir işkence görür. (s. 12). Hatta Havva'nın çok konuşmasından, işlerine karışmasından, sözünü dinlememesinden sıkılarak defalarca kaçır. Kendi başına kalabilmek için sakin köşeler arar. Anlatıda, Havva'nın her zamanki gibi suda kendisini seyredirken göle düştüğünü söyler. Kadının neden suda kendisini seyrettiğini, suya düşmenin kadın için neden "son derece sevimsiz bir duygu" olduğunu (s. 16) anlayamaz.

"Havva'nın Güncesi" nde, Havva, adını söylediğinde Âdem'in ilgilenmemesi üzerine alınır. Su kıyısına oturarak ayaklarını suya batırır. "Konuşabileceği, seyredebileceği bir arkadaşın yokluğunu çektiğinde" hep oraya gider. "*Derenin suları üstünde çok güzel, bembeyaz bir gövdenin resmi belirir, resim ne de olsa ama, o resimle oyalanmak bile büsbütün yalnız kalmaktan yeğdir.*" diyerek konuştuğu onun da konuştuğunu, üzüldükçe onun da üzüldüğünü görür. Havva'nın "tek arkadaş"ı, "kız kardeş" idir artık.

Havva suda kendisini seyretmesi güzelliğinin farkına varmak için değildir. O kendisini yalnız hisseder. Yalnızlığını gidermek, konuşmak, seyretmek için bir arkadaş arar. Ondan başka bir tek Âdem olduğundan ve o da yalnız kalmak için kaçtığından arkadaş olarak ancak kendi aksini bulabilir. Yalnızlık duygusunu kendine dönerek giderir.

"Âdem'le Havva"da Âdem, Havva'nın kim olduğunu, ne olduğunu "aydınlığı üstlerine eleyen melekler" e sorduğunda "yalnızlığının aynası" cevabını alır. (s. 128). Yalnız olmadığını, meleklerle beraber olduğunu söylediğinde de artık onlarda ayrı "yalnız" olduğunu öğrenir. O zaman "yalnızlığının aynası" na yeni baştan döner. Uzun uzun bakar. O, kendisine "her şeyin üstünde" görünür.

Yasak Ağaç: Şu Ağaca Yaklaşmayın!

"Mitolojik ve dinsel öğretilerde mükemmellik kaynağı olan başlangıç bir cennet olarak tasavvur edilir. O bakımdan mitolojilere ve dinî sistemlere göre mükemmellikten, dolayısıyla ilk başlangıçtan uzaklaşan insanlık doğal olarak bir düşüş devresi geçirmiştir. Bu düşüşü ve düşüşle beraber mükemmelliğin yavaş yavaş kaybolması mitolojilerde ve dinsel öğretilerde diğer olgularla beraber yasak meyve motifine bağlanır." (Bayat, 2008; 616).

Tevrat'ta "*Ve Rab Allah görünüşü güzel ve yenilmesi iyi olan her ağacı, ve bahçenin ortasında hayat ağacını, iyilik ve kötülüğü bilme ağacını yerden bitirdi.*" denir. (Tekvin II/9). Rab, Âdem'i baksın ve korusun diye Aden bahçesine koyduğunda bahçenin her ağacından istediği gibi yemesini, fakat iyilik ve kötülüğü bilme ağacından yememesini emreder. (Tekvin, II/15-16). Ondandığı gün mutlaka ölecektir. (Tekvin, II/16-17).

Erdem, "iyiliği ve kötülüğü bilme ağacı" nın Yahudi din adamlarınca farklı yorumlandığını belirtir. (s. 36). Bazıları, Âdem ve Havva'nın suç işledikleri sırada incir yapraklarıyla örtünmeye çalışmalarından "incir ağacı", Talmud'da "asma", bundan başka "kavun" ve "buğday" olduğunu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

ileri sürerler. Bu isimler üzerinde birliğe varılmadığını, insan üzerindeki etkisine göre yorumlar yapıldığını söyler. (s. 37). “Hıristiyanların bu ağaçların cinsleri ve maddî yönleriyle ilgilenmediklerini, sadece ilk insanlar üzerindeki olumsuz etkilerinden söz ettiklerini” belirtir. (Erdem, 2006 ; s. 72).

Erdem, “Kur’an-ı Kerîm’de, Hz. Âdem’in yaklaşması ve yemesi yasaklanan, yediği zaman, cennetten çıkmasına sebep olan ağaçtan altı yerde (Bakara II/35, A’raf VII/19-20, Taha, XX/120) bahsedildiğini fakat buralarda adından ve cinsinden bahsedilme” yip sadece, ağaç (şecere) kelimesi kullanıldığını, “*Şu ağaca yaklaşmayın*” (Bakara II/35, A’raf VII/19, Taha, XX/120) emriyle de Hz. Âdem ile Havva’ya yasaklandığını belirtir. Sahih hadis kitaplarında da yasak ağaçla ilgili bilgi bulunmadığını, İslâm âlimleri ve tefsircilerin çeşitli kaynaklardan naklettikleri bilgilerle bu ağaca “buğday, incir, üzüm, kafur, ilim” ve “hayır ve şerri bilme”, “görüş” gibi mecazi isimler verdiklerini söyler. (s. 157).

“*Yasak ağaç, üç din tarafından, imtihan aracı olarak görülmektedir. Yasak ağaçtan yediği zaman Hz. Âdem, Tevrat’a göre ölüm, Kur’an’a göre zalim olmakla tehdit edilmiştir.* (s. 176). *Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâm’a göre, Âdem ve Havva, “yasak ağaç” tan yemek suretiyle kendilerine konan yasağı çiğnemişlerdir. Yahudilik ve Hıristiyanlık, yasağı çiğnemeyi “suç” olarak nitelerken, Müslümanlar da “hata” tabirini kullanmayı uygun bulmuşlardır.*” (Erdem, 2006; 177).

Tevrat’ta yasağa karşı geliş yılanın Havva’yı aldatmasıyla olur. Erdem, işaret ettiği veriler doğrultusunda, “Hıristiyanların “şeytan” ile “yılan” ı aynı varlık olarak gördüklerini, Âdem’i cennetten çıkarmanın yılan değil, “şeytan” olduğu sonucuna vardıklarını” belirtir. (Erdem 2006, 69).

Yasak meyvenin buğday, incir, üzüm, kavun, nar olabileceği gibi görüşler ileri sürülse de zaman içinde kabul gören ve yaygınlaşan “elma” dır. Aslan ve Arda, “yüzyıllar boyunca söylencelerde, sıklıkla görülen meyvelerden biri” olan elmanın “aşk, güzellik, bilgelik, günah, cinsellik, bereket, cazibe, tamamlama, bütünlük” gibi kavramlarla ilişkilendirildiğini söyleyip, Yunan mitolojisindeki “altın elma” lara dikkati çekerler. “*Altın elmalar Yunanmitolojisinde başlıca Atalante, Herakles’in on birinci görevi olarak bilinen Hesperidler Bahçelerinin Altın Elması ve Paris’in Yargısı mitoslarında önemli bir yere sahiptir.*” (s. 99) diyerek resim sanatındaki etkilerini ele alırlar. İlâhî dinlerdeki yasak meyveyle ilgili bilgilerden sonra Âdem’le Havva’yı konu alan resimlerde “elma” motifinin resim sanatına yansıdığı görülür. Hans Baldung’in “*Âdem ile Havva*” çalışmasında “Havva yasak elmayı elinde suçlu bir şekilde saklarken”; Lucas Cranach’ın “*Âdem ve Havva*” sında “Âdem ile Havva’nın yasak elmayı koparırlarken” (s. 104); Peter Paul Rubens’in “*Âdem ile Havva*” sında, “Havva şeytandan günah elmasını alırken Âdem’in onu engellemek ister” gibi tasvir edilmeleri örnek gösterilir. Türk kültüründe de bu konunun minyatürlerde işlendiğine yer verilir. (Aslan ve Arda 2009, 105)

“Âdem’in Güncesi” nde Âdem, “yeni yaratığın çok meyve yediğini, böyle giderse meyve kıtlığı çekeceklerini, ağaçların onlara yetmeyeceğini” söyleyerek kadının “suç” a yaklaştığını haber vermek ister. Ertesi gün ise kadını “suçüstü” yakalar. “*Bu sabah yeni yarattığı, yasak ağacın elmalarını toprak kesekleri atarak düşürmeye çalışırken suçüstü yakaladım.*” diyerek bu meyvenin cinsinin de “elma” olduğunu belirtir. (s. 13). Âdem daha sonra Havva’nın yine yasak ağaca tırmandığını görür, aşağı indirir. “*Tırmandığını kimsenin görmediğini söyledi. Sivri aklınca, kimsenin görmediği sürece her tehlikeli şeyi denemesi mazur gösterilebilir.*” (s. 16) diyen Âdem, onun savunmasının da ne kadar yanlış olduğunu belirtir. Havva, bununla da kalmamış, adamın ağaca tırmanmakta kendisi kadar usta olmadığını ve kıskandığını ileri sürmüştür. Sonunda ikisi birden ağaca tırmanırlar. Tırmanma işinden kadından geri kalmadığını gösterir. Yasak meyve henüz yenmemiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Anlatıda daha sonra yılan devreye girer. Âdem, bütün hayvanlara ayrı ayrı ilgi duyan Havva'nın, konuşmayı bilen yılanla ilgilenmeye başlamasına sevinir. Bir süre kafasını dinleyebilecektir. *“Yılanın yasak ağacın meyvesinden yemesini öğütlediğini, bunu yapmayı denerse çok büyük bir yükselmeye geçişvereceğini söylediğini anlatıyor. Bunun başka bir şeye daha yol açacağını, dünyaya ölümü getireceğini anlattım.”* diyen Âdem, bu bilgisini paylaştığı için de pişmanlık duyar. Havva'ya göre “ölümün gelmesi büyük bir çözüm yolu” olacaktır. *“O ağaçtan uzak durmasını söyledim. Bu öğüdüme hiç kulak asmaz görünüyor. Başımıza gelecek kötülükleri seziyorum.”* diyerek oradan kaçır. Ata binerek bütün gece yol alır. Fakat sabah olduğunda geçtiği ovada bir kargaşa kopar. O zamana kadar iyi geçinen hayvanlar birbirlerini parçalamaya başlarlar. Kaplanlar atını yerler. Havva'nın “yasak meyveyi yediğini” anlar. (s. 17). Yeryüzüne ölüm gelmiştir. İssiz bir yerde birkaç gün kalır. Fakat Havva, onu orada da bulur. Aslında Havva'nın gelişine sevinir. *“Buralarda yiyecek doğru dürüst bir şey bulunmuyor, neyse ki o elmalardan birkaç tane getirmişti gelirken. İster istemez yedim yasak elmaları, açlığa daha fazla dayanamadım.”* diyen Âdem, davranışının “benimsediği yaşama kurallarına aykırı” olduğunu kabul etmekle beraber “karnı aç olana bütün kuralların vız geleceğini” söyler. “Âdem, “prensiplerine aykırı” olmasına rağmen bunu yapmak zorunda olduğunu söyleyerek kendi arzusuyla “Yasak Ağaç”ın meyvesinden yemede Havva'ya katılır. Çünkü açtır. İnsanı dürtüleri – yemeğe ve Havva'ya karşı arzusu-, cenneti değiştirme ve orayı terk etmede onu Havva'ya katılmaya iter.” (Arsene-Onu, 2012; 46).

Havva, elmayı daha önce yediği için utanma duygusunu daha önce hisseder. Oraya geldiğinde yapraklarla, dallarla örtünmüştür. Bunu saçma bulan Âdem hepsini üzerinden atar. Kızaran Havva, pek yakında kendisinin de aynı şeyleri hissedeceğini söyler. Âdem açlığını unutarak “yarı ısırılmış elma” sını bırakır yapraklarla örtünmeye çalışır. Âdem, böylesine güzel bir elmayı daha önce görmemiştir. Mevsim ilerledikçe daha da tatlandığını düşünür. Adam, Havva'nın arkadaşlığına daha çok alışmaktadır. *“Onsuz çok yalnız, yıkılmış bir adam durumuna düşerdim doğrusu. Hele böyle yerimden yurdundan olduktan sonra.”* sözleriyle cennetten kovuldukları anlaşılır. (s. 18).

Bu olaydan on gün sonra, konunun aralarında tartışma yarattığı görülür. Havva, başlarına gelenin sorumlusu olarak Âdem'i görür. Yılan kendisine yasak meyvenin “elma” değil de “kestane” olduğunu söylemiştir. Yilandan eskimiş birtakım bayat şakalara “kestane” dendiğini öğrenmiştir. Âdem'i suçlar. Âdem, tam da “büyük kargaşa” koptuğu sırada böyle bir şaka uydurmuştur. Çağlayandan akan suların “düşününün değil, tırmanışının çok daha olağanüstü bir şey olacağı” (s. 19) şakasına gülerken ansızın kargaşa kopmuştur. Bütün suçun kendisinde olduğunu kabul eder.

“Havva'nın Güncesi”nde, Havva, bir Pazar günü Âdem'e “o elma”lardan birkaç tane düşürmek ister. Bu iyi niyetinden hoşlandığını düşünür. *“Yasak elmalar bunlar. Onun dediğine göre bir iş açacakmışım başıma. Olsun!”* diyerek “onu mutlu edebilmek için başına gelebilecek her işi göze almaya hazır” olduğunu söyler. (s. 33).

Tanpınar, yılanın kadını aldatmasıyla yasak meyvenin yenmesi motifine yer vermez. Onda yılan bir yerde geçer. “Siyah yuvarlak”ta dünyanın görünüşleri verilirken emziren, avlanan hayvanlar, türlü türlü kuşlar, sürüler, arslanlar, arıların arasında, “boğa yılanlarının büyük ağaç gövdelerine sarılmış halkaları” görülür. (s. 133). “Meyve” olarak da “siyah yuvarlak”ta dünyadaki diğer unsurların yanında “çeşitli meyveler”i seyrederek. Hikâye “hurma, bambu, okaliptüs, nar, incir” (s. 126) ağaçlarının tasviriyle başlamakla beraber bunlardan herhangi birinin yasak olduğuna dair bir bilgi yoktur.

“Meleklerin, Hz. Âdem'e secde ederek, Allah'a olan itaatlarını izhar ettirmeleri ve Hz. Âdem'in üstünlüğünü kabul etmeleri, sadece Kur'an'da bulunmaktadır. Allah, meleklerin Hz.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Âdem'e secde etmelerini emretmiş, şeytan dışında, bütün melekler bu emri yerine getirmişlerdir.” (Erdem, 2006; 174).

Tanpınar'ın eserinde “şeytan” yer almazken “melek” ler önemli yer tutar. Âdem'in etrafındadırlar Konuşurlar, Âdem'e dualar öğretirler. Havva yaratıldığında, “başlarının ucunda bir yığın kanat hışırtısı, aydınlığı üstlerine eleyen uçuş” görürler. Bunlar, “hayretten Rabb’ı tesbih ve tahmid etmeği unutan” meleklerdir. Âdem’le Havva’yı seyrederek. Havva’yı anlamaya çalışan Âdem, meleklerle ne olduğunu sorduğunda “yalnızlığının aynası” (s. 128). cevabını alır. O zamana kadar meleklerle olan Âdem, artık yalnızdır. O artık Rabb’ı göremezken melekler görürler. Âdem’le Havva “siyah nokta”nın ne olduğunu anlamaya çalışırken melekler telâşla kaçırlar. “Kaderin uykusundan uyandığını” haber verirler. (s. 131). “Arza ve melekûta rahmet. Rabb’in rahmeti ve selâmeti Toprağın ve İnsanoğlunun üzerindedir. Arza ve melekûta rahmet.” (s. 134). diyerek secde edip insanoğlunu uğurlarlar.

Düşüş: Cennet'ten Kovulma

“Âdem'in Güncesi”nde Havva “yasak meyve” yi yediğinde Âdem ondan uzaktadır. Bulunduğu ovada “korkunç ulumalar, bağırmalar fırtınası” ve “bütün hayvanların birbirlerini parçalamaya başlaması” yla “büyük kargaşa” kopar. Havva'nın “yasak meyve” yi yediğini ve yeryüzüne “ölüm” ün geldiğini anlar. Havva'nın bu andaki tasvirine yer verilmez. Başlarına gelecek kötülükleri sezerek uzaklara kaçan Âdem'i bulur. Âdem, bulunduğu yerde yiyecek olmadığından, Havva'nın “o elmalar” la gelişine sevinir. “İster istemez yedim yasak elmaları” dese de işlenen suça ortak olma isteği “yarı ısırılmış elma” sı için söylediği “Böylesine güzel bir elma görmemişim oysa, mevsim ilerledikçe daha da tatlanmıştı.” sözlerinden anlaşılır. Düşüş anında Havva'nın durumu verilmezken Âdem'in yanına geldiğinde yapraklarla dallarla örtünmüştür. “Suç” u ilk o işlediğinden utanma duygusunu da ilk öğrenen odur. Bu halinden bir şey anlamayan Âdem'e kendisinin de aynı şeyleri hissedeceğini söyler. Utanmayı öğrenen Âdem ve Havva'nın örtünmeye çalışmalarına geniş yer verilir. Birbirleriyle boğuşan hayvanların postlarını toplarlar. Havva'ya bunlardan “ele güne karşı giyebilecekleri birkaç doğru dürüst elbise yapması” nı söyler. (s. 18). Tekvin'deki “Rabb’in Âdem ve eşi için deriden kaftan yapıp onlara giydirmesi” (Tekvin, III/21) hatırlanır.

Eserde yeryüzündeki hayatlarına dair parçalar yer alır. Önce Kabil, sonra Habil'in doğumu anlatılır. Oradan on yıl sonraya atlanır. Artık oğullarının yanında kızları da vardır. Âdem, başlangıçta Havva'yı yanlış anladığını söyler. “Cennet Bahçesi'nde onsuz yaşamaktansa, dışarıda onunla birlikte yaşamak çok daha güzel.” diyerek Havva'ya olan sevgisini dile getirir. İlk başlarda çok konuşmasından şikâyetçiyken şimdi “bir gün susması, sesinin günlerinden silinmesi” Âdem için büyük bir acı olacaktır. (s. 25). “Bizi birbirimize yaklaştıran, bana onun yüreğindeki iyiliği, ruhundaki tatlılığı tanımayı öğreten o ilk kestane bin yaşasın!” (s. 26) sözü Düşüş'ü bir “ceza” değil, adeta bir “mükâfat” gibi gördüğünü gösterir.

“Havva'nın Güncesi” nde, Düşüş anlatılmaz. “Düşüşten Sonra” başlığı altında Cennet Bahçesi hatırlanır. Havva, “eşi bulunmaz güzellikte, büyüleyen” o yeri bir daha hiç göremeyeceğine üzülür. Orayı yitirmeye karşılık Âdem'i bulduğuna sevinir. (s. 45). Yılanın Havva'yı aldatması yer almaz. Havva'nın yasak meyveye meyilli olduğu görülse de yiyip yemediği açık değildir. Âdem'in sevgisini kazanmaya çalışan Havva, “o elma” lardan birkaç tane düşürmek ister. “Yasak elmalar bunlar. Onun dediğine göre bir iş açacakmışım başıma. Olsun!” der. “Onu hoşnut kılmak uğruna, başına gelecek her işi göze almaya hazır” dır. (s. 33). Çiçeklerden yaptığı taçlarla süslenen Havva, öğle yemeğine hazırlanır. “Yemeğim de elma tabii!” diyerek (s. 35) Âdem'in gelmesini bekler ama o gelmez. Daha sonra ateşi bulduğunda çıkar karşımıza elma. Küllerin içinde patlamış, küllenmiş elmaları bulur. “Bozulmuş görünen bu elmaların gerçekte çiğ elmalardan daha tadımlı” (s. 37) olduğunu görmesi “suç” u işlediğini düşündürse de “Âdem'in Güncesi” nde olduğu gibi açık değildir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Cennetten kovulma en geniş olarak “Âdem’le Havva” da yer alır. Cennetten çıkarılmaya sebep olan “yasak meyve” motifi yoktur. Birbirlerini bilmeleri sonucu cennetten çıkarılırlar. Âdem, Havva’yı her şeyin üstünde görür. O Havva’yı bulmuştur fakat bir daha “Arş’ın ilk merhalesi” ni göremeyecektir. (s. 129). Korku ve hüzne kapılan Âdem Havva’ya sığınır. “Ayıbtı çok büyük” olduğundan saklanmak için Havva’nın vücuduna gömülür. “*Ve istiyordu ki başı ve bütün vücudu Havva’nın gecesine her an daha fazla gömülsün. Ve Havva ona kaybettiklerinin karşılığı olarak bütün vücudunu hediye ediyor, gizlenmek için kendi vücudunda üs üste geceler buluyor, (s. 130) onu en kuytu gecesinde avutmaya çalışıyordu.*” Bir uğultuyla uyanırlar. Başları birbirinden ayrılır. Artık tek başlarına değildirlir. Her hareketleri birbirinde cevap bulur. Gökyüzünde genişleye genişleye ilerleyen “siyah nokta” da “kader” i görürler. Meleklerden “kaderin uykusundan uyandığını”, “toprağın çocuklarının devri” nin başladığını öğrenirler.

Siyah noktanın görülmesiyle etraflarındaki melekler telaşla kaçırlar. Tüyleri solmuş, eski parlaklığını kaybetmiştir. Yaklaşan yuvarlağa bakarlar. “Kaderin uyanması” yla Değişmez Şevkler Bahçesi’nde değişiklikler olur. Bütün hayvanlar bir tarafa siner, “ebediyetin neşesini teganni eden” kuşlar susar, büyük ağaçlar boyunlarını büker, “renkli çiçekler ışıklarını kısmış kendi üstlerine kapanmış” lardır. (s. 131). “Kader”, Âdem’le Havva’nın önünde durduğunda ikisi de korkarak bakarlar. Âdem diz çöker. Bir taraftan ona bakarken, diğer taraftan da korumak ister gibi Havva’yı kollarıyla tutar. Siyah yuvarlağın içinde ilk önce, kendilerinin az önceki hallerini görürler. Aden Bahçesi’nin ağaçlarından çiçeklerinden başka türlü ağaçlar ve çiçekler görürler. Dünyanın her hali onlara ayrıntılı olarak gösterilir. Dünya avlanan, emziren hayvanları, cins cins kuşları, dereleri, nehirleri, selleri, dumanlı dağ başları, yeşil ovaları, sararmış tarlaları ile görülür. Deniz, köpükleri, dalgaları, kumsallarıyla hareketli halde bu görüntüde yerini alır. Kulübeden genişleyip şehre uzanan toplum hayatı görülür. Su içen arslanlar, ağaç gövdelerine sarılmış boğa yılanları, kaya oyuklarına bal yapan arılar, çeşitli meyveler vardır. Gece gündüzü, gençlik ve ihtiyarlığı, mevsimleri, “siyah ölüm” ü görürler. “*Bütün hayat teker teker gözlerinin önünden geçer.*” (s. 133). Dünyanın görünüşleri karşısında Âdem’le Havva’nın tutumu farklıdır. Âdem’in üzüntüden alını kırışık, içini korku salarken Havva’nın içi gururla doludur. “*Karnı sevinçten ve gururdan bir güneş gibi parlıyordu.*” Doğurma, hayatı devam ettirme ve değiştirme duygusu karşısında Âdem de üzüntü ve korkusunu unuttur. Sonra Rabb’in onları yeryüzüne gönderen “*Yolunuz açık olsun. İnsanoğluna ve toprağa bizden rahmet ve selâmet... Hayrın ve şerrin, Hazzın ve İstirabın, Aşkın ve ölümün bahçeleri sizindir. Rahmet ve Selâmetimiz Toprağa ve İnsanoğluna olsun. Sizi kendi suretimce yarattım.*” (s. 133) *Size Arzı bahşettim... Ayı ve Yıldızları ve Güneşi bahşettim. Sizi hayatın ve ölümün efendisi yaptım. Rahmet ve selâmetimiz Toprağın ve İnsanoğlunun üzerine olsun.*” (s. 134) sesini üç kez içlerinde duyarlar. İlkinde Aden Bahçeleri başlarının önünden kalkar. Boşlukta hayretten titreyişler. İkincisinde “siyah yuvarlak” onları sarar kendilerini “kaderin mahpusu” bilirler. Üçüncüsünde, “*Arza ve melekûta rahmet. Rabb’in rahmeti ve selâmeti Toprağın ve İnsanoğlunun üzerindedir.*” diyen melekler, insanoğlunu secde ederek uğurlarlar. “Siyah yuvarlak” içinde yeryüzüne iniş yolculuğunda büyük rüzgârların, yıldız kasırgalarının arasından geçip, korkunç derinliklerden atarlarken birbirlerine sığınır.

“*Tanpınar’a göre Tanrı, Âdem ile Havva’yı, yeryüzünde kendilerine göre bir dünya kurmak üzere yaratmıştır. Onları dünyaya yollarken, adeta bir babanın oğul ve kızını yabancı bir ülkeye göndermesi gibi, uğurlar. Dinî kıssalarda olduğu gibi bu bir ceza değil, insanın kendi kendisi olması için verilen bir imkân, bir bağış ve sorumluluk duygusudur.*” (Kaplan 1997, 161).

“Âdem’in Güncesi”nde düşüşe neden olan Havva’nın yılanla aldanarak yasak meyveyi yemesi geniş ye tutarken Düşüş’e neden olarak “İlk Kestane Şakası” eklenir. Âdem suçu üzerine alır. Havva’nın Güncesi”nde yilandan bahsedilmez. Havva’nın yasak meyveye meyilli olduğu görülür. Düşüş anlatılmaz. Düşüş’ten sonraya geçilir. Mark Twain’de Havva için de Âdem için de Düşüş bir ceza değil, birbirlerini tanımaları, anlamaları, sevmeleri, çift olmaları yolunda bir

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

vesiledir. Cennetten ayrıldıklarına üzürlüler fakat bunun karşılığında birbirlerini buldukları için de mutludurlar. Tanpınar'da kovulma anı ve o onda yaşadıkları geniş bir şekilde tasvir edilir. “Rabb’in takdis ettiği aşklarını toprağa götürdükleri için ikisi de mesut” tur. (s. 134).

Âdem’le Havva Olabilmek

Mark Twain ve Tanpınar'da kadın ve erkeğin ilk karşılaştıkları andan itibaren birbirlerini tanıma ve bir çift olma çabalarına yoğunlaşırlar.

“Âdem’in Güncesi” nde, Âdem, Havva’nın yaratılışından ilk başta hoşnut değildir. “Uzun saçlı yeni yaratık” daha ilk gelişle sol yanında yara izine sebep olmuştur. Acı duymasa da bunu ileride kendisini pek de mutlu olayların beklemediği şeklinde yorumlar. (s. 11). Çok konuşması, gördüğü her nesneye ad takması, sürekli çevresinde bulunması ve işlerine müdahale etmesinden şikâyetçidir. Havva ona yaklaşmak istediğinde ya onu kovar ya da kendisi kaçır. Orası eskiden “sessiz, gürültüsüz” bir yerken Havva’nın gelişle çekilmez olmuştur.

Anlaşmazlıkları mizaçlarından kaynaklanmaktadır. Âdem için her şeyin bir yararı olmalıdır. Yararlı olduğu müddetçe onun ilgisini çekebilir. Çağlayan konusunda fikir ayrılığına düşerler. Havva, “ancak seyredilmeye yarar” bulurken Âdem, “her şey gibi onun da bir yararı olması gerektiği” ni düşünür. (s. 15). O da serinlemektir.

Âdem, Havva ne yaparsa yapsın ilgilenmez. Adının “Havva” (s. 13) olduğunu ve “dişi” (s. 14) olduğunu söylediğinde de ilgilenmemiştir. Havva, kendinden alınma bir “kaburga” dan yaratıldığını söylediğinde de inanmaz. Kaburgalarında bir eksilme olmadığından uydurduğunu düşünür. (s. 16).

Âdem’i huzursuz eden, kaçmasına neden olan bir diğer etken, Havva’nın işlerine müdahale etmesidir. Bunların başında gördüğü her nesneye takmasıdır. Aslında bu Âdem’in işiyken Havva onun işini elinden alır.

Âdem’e göre Havva, akıl almadık şeylere kafa yorar. Aslanla kaplanların et yemeleri gerekirken neden ot yediklerini araştırmasını, kendisinin sahip olduğu bilgi dahilinde “saçmalık” olarak görür. Çünkü Âdem, birbirlerini yemelerinden “ölüm” ün doğacağını bilir. “Ona söylendiğine göre ölüm daha o parka uğramamış” tır. (s. 15).

Havva’nın yaptığı deneyleri de saçma bulur. O, yaptığı “olmadık” deneylerle bütün hayvanların rahatını kaçırmıştır.

Âdem, yasak ağacın meyvesi yendiği takdirde dünyaya “ölüm” ün geleceği bilgisini Havva ile paylaştığına pişman olur. Havva, ölümün gelmesinin aynı zamanda “büyük bir çözüm yolu” olacağını düşünür.

Âdem’in Havva’ya alışması ve kabullenmesi “büyük kargaşa” dan sonradır. Her zaman ondan kaçmayı isterken kargaşadan önce kaçtığı yere Havva’nın gelmesine sevinir. O zamana kadar hiçbir konuda anlaşamazken “yasak meyve” yi yeme konusunda Havva’yı yalnız bırakmaz. Âdem özellikle “yerinden yurdundan olduktan sonra” “onsuz çok yalnız, yıkılmış bir insan durumuna düşeceği” ni kabul eder. (s. 18). Buna rağmen tartışmaları hâlâ bitmez. Havva daha sonra “büyük kargaşa” ya Âdem’in “ilk kestane şakası” nın (s. 19) sebep olduğunu ileri sürecek ve Âdem de “suç” unu kabul edecektir.

Kabil’in doğuşuyla beraber her ikisinin de yapısı değişir. Havva deneyleri bırakır. Kabil’in ne olduğunu anlayabilmek için deneylere başlayan Âdem’dir. Aradan geçen yıllardan sonra Havva’yı zaman zaman yanlış anladığını kabul eder. Onun yokluğunu düşünemez. “Cennet Bahçesi’nde onsuz yaşamaktansa, dışarıda onunla birlikte yaşamak çok daha güzel” der. (s. 25). Önceleri çok konuşmasından şikâyet etmesine rağmen şimdi “susması, sesinin günlerinden silinmesi” onun için büyük bir acı olacaktır. Onlar Düşüş’ten sonra birbirlerine yaklaşmışlardır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Âdem, Havva'nın "yüreğindeki iyilik", "ruhundaki tatlılık" gibi olumlu özelliklerini ondan sonra tanımıştır. (s. 26).

"Âdem'in Güncesi" nde Âdem Havva'nın çok konuşmasından şikâyet eder. Bu durum "Havva'nın Güncesi" nde Havva'nın ağzından cevap bulur. Havva konuşmayı çok sever. "*Bütün gün konuşurum, geceleri uyurken bile konuşmadan edemem.*" (s. 31) diyen Havva, konuşabileceği biri olursa çok ilginç şeyler anlatabileceğini, isterlerse hiç susmayacağını söyler. Âdem'in konuşmayı bildiğini öğrenince ilgisi artar. Az konuşmasını sıkılğan olmasına bağlar. Böyle olduğu için de hep Havva'nın konuşması gerekmiştir. Çok az konuşmasına rağmen bildiği kelime sayısının fazla olduğunu kabul eder. Âdem, bazen çok güzel sözler kullanarak onu şaşırtmaktadır. Havva'nın şaşırdığını görerek de bunları sık sık tekrarlar. Havva ise bu kelimeleri kendi kullanmadığı için nereden öğrenmiş olabileceğini merak eder.

"Âdem'in Güncesi" nde Havva'nın yakınında olması, işlerine müdahale etmesinden bunalan Âdem sık sık kaçar. "Havva'nın Güncesi" nde kendisini "deney" gibi duyan Havva, "deneyin geri kalan parçası" nı merak eder. (s. 27). "Neye yaradığını görmek, neyin nesi olduğunu anlamak" için (s. 29) Âdem'in peşinde dolaşmaktadır. Âdem'in kendinden kaçtığını anlayınca çekinmeden sürekli arkasından gider, onu izler. Âdem ise onun bu tavrı karşısında huysuzlaşır, öfkelenir. Bir süre sonra Havva, Âdem'in artık kendisinden kaçmadığını, çok iyi geçindiklerini söyler. Varlığından hoşlandığını düşünür. Âdem ondan kaçtığına "ilk üzüntü" sünü yaşar. Havva Âdem'e yakın olabilmek için yollar arar. Kendini yalnız duyar da ardımdan gelir diye Âdem'den kaçması da bir sonuç vermez. Her şeye rağmen Havva Âdem'i sever. "Bahçe" yi yitirmeye karşılık Âdem'i bulduğuna sevinir. Âdem "elinden geldiğince", Havva "tutkulu yaratılışının bütün ateşiyle" (s. 45) sever. Onu neden sevdiğini bilemez. Onu şarkılarından, zekâsından, inceliğinden, çalışkanlığından, öğreniminden, şövalyeliğinden değil yalnız "erkek" oluşundan sevdiğini düşünür. O iyi, yakışıklı olmasa da sevecektir. "*Onu yalnız benim olduğu için, erkek olduğu için seviyorum.*" (s. 46) diyen Havva sevginin birden geliverdiğini, açıklanamadığını söyler.

Çevresindeki her şeye ilgi duyan Havva'nın en çok yakındığı Âdem'in ilgisizliğidir. Onunsa "yaratılışının özünde güzel şeyleri sevmek için bir tutku" (s. 28) vardır. Saçlarına takmayı düşündüğü yıldızların Âdem'in ilgisini çekmeyeceğini bilir. O, Havva'nın çok sevdiği çiçeklere de ilgi duymaz. Bunlara "çerçöp" diyerek birini diğerinden ayıramamayı üstünlük sayar. Havva güzel olan her şeyi severken Âdem faydalı olan şeylerin peşindedir. Havva, yıldızlardan birkaçını saçlarına takmak, "Tanrı'nın göklerdeki gülümseyişini yakalayıp yansıtan" (s. 35) çiçeklerden taç yapıp süslenmek isterken Âdem, korunaklar yapmak, olgunlaştı mı diye meyveleri kontrol etmekle uğraşır. Havva, güzel şeyler dururken onun "mal mülk, bağ bahçe" yle ilgilenmesinden yakınır. Adını söylediğinde Âdem'in ilgisiz kalışını anlayamaz. Halbuki o adını söylese kendisi daha farklı davranacaktır. "İşittiği bütün sesler içinde kulağını en çok okşayan onun adı olacak" tır. (s. 33). Âdem'in ilgisini çekebilmek için çabalar. Çalışır, temizlik yapar, etrafa çeki düzen vererek güzelleştirir fakat başarılı olamaz. Âdem'in, başına iş açacağı için, yasak elmalardan uzak durmasını söylemesine rağmen "onu hoşnut kılmak uğruna, başına gelebilecek her işi göze almaya hazır" dır. (s. 33). Âdem, Havva'nın yoğun ilgisinden rahatsız olsa da bazen bunu kaybetmek istemediği görülür. Bazı alışılmadık sözler kullandığında Havva'nın hayranlığını görerek bunları sık sık tekrarlar.

"Âdem'le Havva" da, Havva yaratıldığında büyük bir hayrete kapılan Âdem, ilk defa bakmaktan, görmekten korkar, ilk defa içine telâş düşer. Ne olduğunu anlamaya çalışır. Onu kendine çeker. Havva'yı tanımaya çalışması kendi üzerinde düşünmesine de vesile olur. Hayret yerini hayranlığa bırakır. "Onların köpüğüyle yıkanmış, onların parıltılarını almış" olmasına rağmen bir melek, bir yıldız olmadığını anlar. Çünkü hiçbir yıldız hiçbir meleğe bu kadar yakınlık duymamıştır. "Orada bütün yaratıklar Rabb'a gidip kimse ondan gayrısına kendini yakın bulmaz,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

hiçbir şey ondan gayrisına bağlanamaz” ken (s. 127) Âdem bu “küçük mahlûk” a kendisini çok yakın bulur. Ne olduğunu anlamaya çalışırken uzun uzun seyreder. Havva da yaratıldığında Âdem’e “üşür gibi, korkar gibi sokulur.” (s. 126). Korkuya kapıldıklarında birbirlerine sarılırlar. Havva’nın “yalnızlığının aynası” olduğunu öğrendiğinde de ona sarılır. “*Serendip’te o kadar yorgunluktan sonra ilk rastgeldiği kaynaktan nasıl içmişse şimdi de Havva’ya öyle doyamadan bakıyordu.*” Yüzünü, “büyük ve ezeli Tavus’un içinde yıkandığı mücevher tas kadar güzel” bulur. (s. 129).

Âdem, Rabb’ı bir daha göremeyeceğini anlayıp hüzne kapıldığında Havva’ya sığınır. Havva’nın göğsü “her şeyi unutturacak, her azabı dindirecek, her acıyı serinletecek” tir. (s. 130). Âdem’in kaybettiklerine karşılık Havva onu teselli eder. Âdem Havva’yı hiç bırakmaz. “siyah yuvarlak” ta gördükleri “kader” karşısında korkuya kapıldıklarında Havva’yı “korur gibi” sarar. “Siyah yuvarlak” içinde karanlıklardan inerlerken de Havva’ya sığınır. Ayrı düştüklerinde birbirlerine hasret duyarlar. Kavuşmak için yollar ararlar.

Mark Twain’deki Âdem’in Havva’yı ilk başta kabullenememesi, huzursuz olarak kaçması, tartışmaları Tanpınar’da görülmez. Âdem onun yaratılmasıyla hayrete düşer. Ne olduğunu anlayamasa da onu kendisine yakın bulur. İlk baştaki hayret yerini hayranlığa bırakır. Başlangıçta ne hissederlerse hissetsinler Cennet’i kaybetmelerine rağmen birbirlerini buldukları için mutludurlar.

Sonuç

Ele alınan eserler birer edebiyat ürünü olduğundan ana konuda ekleme, çıkarma gibi değişiklikler görülür. Her iki yazarda da ilk insan ve eşine duyulan büyük bir ilgi vardır. Havva’nın Âdem üzerindeki etkisinde yoğunlaşırlar.

Mark Twain’de Havva yaratıldığında, Âdem ilk başta onu kabullenemez. Hatta kaçır. Havva tüm çabalarına rağmen onun ilgisini çekemez. Birbirlerine alışmaları uzun tartışmalar, kaçışlar ve üzüntüler sonundadır. Çabalayan Havva’dır. Her ikisi de değişir fakat Havva’nın Âdem üzerindeki etkisi büyüktür. Asıl değişim Âdem’de olur.

Tanpınar’da ilk andan itibaren kabullenememe, tartışma görülmez. Âdem, Havva’nın yaratılışıyla hayrete düşse de onu seyrettikçe hayreti hayranlığa dönüşür. Birbirlerini bilmeleri sonucu cennetten çıkarılırlar. Kayıpları büyüktür. Cenneti kaybetmeleri rağmen birbirlerini buldukları için mutludurlar.

Âdem’le Havva kıssası yazarlar tarafından merak edilen yaratılış konusuna açıklık getirmek için değil, kadın ve erkeğin yaratılıştan gelen mizaçlarını anlama/anlatmaya çalışmak için işlenmiştir. Onlardan beri geçen bu kadar sürede hâlâ birbirlerini anlayamamaktan şikâyet eden insanoglu için Âdem’le Havva zengin ve çarpıcı bir kaynak olmaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

- ERDEM, Mustafa, Hazreti Âdem (İlk İnsan), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2006.
 KAPLAN, Mehmet, Hikâye Tahlilleri, Dergâh Yayınları, (altıncı baskı), İstanbul, 1997.
 KAPLAN, Mehmet, Tanpınar’ın Şiir Dünyası, Dergâh Yayınları, (ikinci baskı), İstanbul, 1982.
 Kitabı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit (Tevrat ve İncil), Kitab-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 1981.
 Kur’ân-ı Kerîm ve Türkçe Meâli, Elmalılı Hamdi Yazır, (Sadeleştirenler: Yakup Çiçek, Necat Kahraman), Temel Neşriyat, İstanbul, 2000.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/9 Summer 2013

- MARK TWAİN, Âdem'le Havva'nın Güncesi ve Seçme Öyküler, (Çev.: Akşit Göktürk), YKY, İstanbul, 2006.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi, Hikâyeler, Dergâh Yayınları, (dördüncü baskı), İstanbul, 1999.
- The Norton Anthology of American Literature, Norton& Company, (fourth edition)Volume: 2, U.S.A. (Newyork-London), 1994.
- “Âdem”, Meydan Larousse, 1. cilt, Sabah Gazetesi Yayınları, İstanbul, 1992, s. 82.
- ARSENE-ONU, Cristina, “Ironic Imagining of Man’s Creation and Development With Mark Twain: An Insight Into “Adam’s and Eves’s Diaries”, Ministry of National Education University of Piteşti Language and Literature European Landmarks of Identity, University of Piteşti Pres, 10/2012 (8-10 June 2012), Piteşti, s. 41-48. (http://www.upid.ro/uploads/facultatea_lit/ELI/nr.%20...)
- ASLAN, Emet Egemen-ARDA, Zuhâl, “Mitolojide Elma- Seramik ve Resim Sanatındaki İzdüşümleri”, Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 2(1) 2009, s. 99-106. (www.nobel.gen.tr/Makaleler/TABAD-Issue%201-48-2011, pdf, Kabul Tarihi: 14.12.2009).
- BATUK, Cengiz, “Âdem ve Havva'nın Kitabı: Eski Ahit Apokrifasında Âdem ve Havva'nın Hayatı”, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 10(2006), s. 51-96.
- BAYAT, Fuzuli, “Ezoterik Bilgi Kaynağında Yasak Meyve”, Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkic, Volume 3/5, Fall 2008, s. 615-625. (www.turkishstudies.net/Makaleler/1089590452_38%20fuzul%bayat%20tmm.pdf, ET: 28.07.2013
- COX, James M., “Twain, Mark”, The Encyclopedia Americana, Volume: 27, U.S.A. (New York), 1973, s. 291-291d.
- “Mark TWAİN”, Görsel Büyük Kültür Ansiklopedisi, cilt: 15, Görsel yayınları, İstanbul, 1999, s. 5973-5974.
- ŞAHİN, M. Süreyya, “Cennet”, İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 7, Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yayınları, İstanbul, 1993, s. 374-376.
- TOPALOĞLU, Bekir, “Cennet”, İslâm Ansiklopedisi, Cilt: 7, Türkiye Diyanet Vakfı Vakıf Yayınları, İstanbul, 1993. s. 376-386.
- “TWAİN, Mark”, AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt: 21, Ana Yayıncılık, İstanbul, 2004-2005, (s. 374-375),

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

